

Vojtová, Jarmila

Diferenční slovník

In: Vojtová, Jarmila. *Slovník středomoravského nářečí horského typu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, pp. [27]-167

ISBN 9788021046740

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123780>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

DIFERENČNÍ SLOVNÍK

A

akštuk/apštuk, -o/-a, m. *nápravník (část vozu – viz obr. 7)*

ČJA III-134

33-21

alumetka/amuletka, -tke, f. *omeleta*

SSJČ amoletka

26-43

alstra, -e, f. *astra (Calistephus)*

18-82

+**angín**, -o, m. *sypek*

ČJA-163

Srov.: sepk, sípka, sipkuvina, sofka

31-42

aňička, -e, f. *rostlina netýkavka (Impatiens balsamina)*

18-81

apštuk viz **akštuk**

auslóg/hózlóg, -o/-a, m. *výkladní skříň obchodu*

36-21

B

baba, -i, f. (zprav. v pl. **babe**) *velké bouřkové mračno: Nad Zlobicó só babe, bode bóřit.*

SSJČ lid., Bš

11-26

babí plesk viz **plesk**

babócat, -ám, -áří ned. *ponocovat, být vzhůru dlouho do noci: Mařa už spí a dědek bode babócat du nuce. Co babócaš, máš už dávno spat!*

Odvoz.: **na- se**

20-56

babók, -a, m. *brouk*

(SSJČ babouk ‚pavouk‘) Bš, ČJA V-318

Srov.: brabrók
19-92

babolka, -e, f.

babola, -e, f.

1. *housátko*

SSJČ nář. babulka, Bš babuľa „lichotné jméno husí, zvl. v dětské řeči“, ČJA III-243

Dem.: babolenka

32-56

2. jen **babolka** *malé dítě*

expr.

Bš

Dem.: babolenka

30-52

babóňat, -ám, -áňí ned. *lelkovat*: Još tam nebabóňé a dří du škole.

expr.

Bš

Odvoz.: **na- se**

29-61-1

babošit se, -ím se, zababošené ned. *balit se, chumlat se*

expr.

(SSJČ babuša ‚šátek na hlavu‘), Bš zababušit se

Odvoz.: **za-**

27-1

bacóch, -a/-o, m. *druh koláče, velký vdolek*: Hopekla sem bacóch, vezmite se.

Bš

26-44

bahňisku, -a, n. *bažina*

Srov.: bařisku

12-45

báchoř, -a/-o, m. *pečivo z bílé mouky, zadělávané mlékem a vejci*

Bš

26-42

bachroň, -a, m. *tlustý člověk*

expr.

(SSJČ bachráč)

Srov.: beča, břocháč

20-15

balduvica, -e, f. *silná hůl*

Bš

27-51

bamboláč, -a, m. *člověk se širokými tvářemi*

expr.

Bš

20-24-21

baňa, -ně, f. *pohlavek, políček*: Dám ťe taková baňo! Nežádé se mňe!

expr.

SSJČ nář., Bš

Srov.: břinkanec

23-6

bačka, -e, f.

1. *plod lopuchu*: Šél sem hóščím, a tu se na mňe nachetalu tech babek!

(SSJČ babka lid. ‚palička bodláku‘) Bš „*caltha palustris*“, ČJA II-118

Srov.: knuflík, kutačka, lepáček, patáček 1, tvarůžek 2, žebráček knuflík (viz knuflík),

žebrák

18-7

2. ve spoj.: (**hovázat**) **na bačko** *způsob vázání šátku v týlu (dozadu)*

SSJČ lid.

Srov.: hanačka

27-41

baretka, -tke, f. *druh ženské pokrývky hlavy*

SSJČ baretek, m.

27-55

baroša, -e, f. *jehněda*

SSJČ nář. baruška, Bš „kočička jívová“, ČJA II-219

Dem.: baroška

18-25

bařisku, -a, n. *bažina*

(SSJČ bařina), Bš, ČJA II-136

Srov.: bahňisku

12-45

bdět, -ím, bdění (vo+4.p.) ned. *starat se o někoho*: Gdiž von bil malé a já sem vo ně bděla.

(SSJČ bdít nad někým)

24-73, 29-72-11

beča, -e, f. *tlustý člověk*

expr.

Srov.: bachroň, břocháč

20-15

bečka, -e, f.

1. *sud*

SSJČ obl., Bš

26-84

2. *voznice na močůvku*

ČJA III-188

32-24

3. ve spoj. **je jag bečka** *o tlustém člověku*

expr.

Srov.: bigón, deňa 2, macek 2, sládek

20-15

bedinuvat/pedinuvat, -ujo, -uvání (u+2.p.) ned. *sloužit u někoho*

37-4

bék, -a, m. ve spoj. **vežrané jag bék** *o tlustém člověku*

expr.

20-15

bévat, -ám, -ání ned. *bydlet, žít*: Me sme bévali f poslední chalópce. Mařa ted' bévá v Rakósku.

SSJČ nář., Bš, ČJA I-184

31-12-1

bezinek, -nko, m. *keř bezu černého* (*Sambucus nigra*)

SSJČ bezinka, Bš bezinky „plody bezu“, ČJA II-119 (bezinky)

Srov.: chebz 1, smradlavé chebz (viz chebz 1)

18-25-1

bezór, -o, m. ve fraz. **chodé jag bezór** *o hubeném člověku*: V mládí sem bela chodá jag bezór.

expr.

Srov.: šindel 2

20-14

bičisku, -a, n. *bičístě*

SSJČ nář., Bš

33-25

bidlu, -a, n.

1. *hřad, bidlo, na němž nocuje drůbež*
(SSJČ bidlo ‚delší tyč‘) ČJA III-239

Dem.: bidílku

32-23

2. ve fraz. **dlóhé jag bidlu** *o vysokém člověku*

expr.

Srov.: čagan 3, kojál

20-13

bídné, adj. *velmi hubený (o člověku)*

expr.

(SSJČ bídné dítě ‚neduživé‘) Bš

Srov.: vezíblé

20-14

bigón, -a, m. ve fraz. **je jag bigón** *o tlustém člověku*

expr.

Srov.: bečka 3, deňa 2, macek 2, sládek

20-15

bílé mňesík viz **mňesík**

bincák, -o, m. *druh knoflíku*

27-5

blaňa, -ně, f. *škraloup na mléce*

Bš, ČJA I-106

Srov.: kúža, žbloňa

26-5

blafisku, -a, n. *bláto, břěčka*

expr.

Srov.: máčka, mačora, mačoranda, majda, sračka

11-28-2

blbošť, -ťi, f. ve fraz. **blbošť rúste bez díščo** *hloupost je věčná*

29-16

blem, citosl. ve spoj. **je blem blem** *o hloupém člověku*

expr.

Srov.: palica

29-16

blomba, -e, f. *plomba*

24-46

bloncat (se), -ám, -áří ned. *toulat se, bloumat bez cíle*: Gde bloncáš celé deň?

SSJČ nář., Bš bloncat se

Odvoz.: **na- se**

23-36

blot, blojo, vebloté ned. *zvracet*

SSJČ blít, Bš

Odvoz.: **na-, ve-, pu- (se)**

24-49

bokvička, -e, f. *provozenka jarní (Primula veris)*

(Bš „tykev“) ČJA II-116

Srov.: krupáč, krupáček

18-6

bór viz **bur**

bůrka, -e, f. *prejt*

(SSJČ bouřka nář. ‚jaternicová polévka‘)

26-32

bótká, -e, f., ve spoj. **špaččí bótká** *budka pro špačka*

ČJA II-38

19-5

brablenčák, -a, m.

brablenčisku, -a, n.

brableňisku, -a, n. *mraveniště*

(SSJČ brabenec ob., Bš brablěnenec, ČJA V-321 brabenec, brablenec – u všech ‚mravenec‘)

Srov.: brablenčí kupeček (viz kupeček)

19-93

brablenčí kupeček viz **kupeček**

brabrók, -a, m. *brouk*

ČJA II-43

Dem.: brabróček

Srov.: babók

19-92

bránka, -nke, f. ve spoj. **kozí bránka** ve fraz.:*Vešlo mo to kozí bránkó. Dostal se tam kozí bránkó. dostat něco zadarmo, bez námahy*
expr.
29-72-3

brant, -o, m. *otrava krve*
24-47

branfít, -ím, ned. *modrat (o pokožce) při otravě krve: Čapa je još celá brančila.*
24-47

bratráne, -ete, n. (zprav. v pl. **bratránata**)
bratříne, -ete, n. (zprav. v pl. **bratřínata**) *příbuzní (bratrance a sestřenice)*
Bš bratraně „druhý bratranec, vlastník“
Srov.: sestříne
30-21

brazlet, -o, m.
brazleta, -e, f. *náramek*
SSJČ říd.
27-6

brblón, -a, m.
hobrblanec, -nca, m. *člověk, který neustále reptá*
expr.
(SSJČ ubrblaný ‚nevlídný, ubrečený‘) Bš brbloň „brepta“, brbla „kdo rád brble“
Srov.: vrča
29-54-4

brce, -ete, n. *rozporka (část vah u vozu – viz obr. 7)*
SSJČ nář. i Bš brdce, ČJA III-139
33-21

brindít se, -í se, ned. *rozednívat se*
ČJA II-151
Srov.: šírat (se)
10-6

brótfan, -a/-o m. *pekáč*
31-51

břak, -o, m. *ječáb břek: Na krajo lesa rústli samí břaki.*
SSJČ nář., Bš „lesní strom, pirus“
18-25

břakiňa, -ně, f. *červenohnědé malvičky jeřábu břeku*: Na břakiňách si na pudzem po-
chutnávali nekeří ftáci.

SSJČ břakyně nář., Bš

18-25

břed, -o, m. *vřed*

Bš, ČJA I-70, V-319

24-43

břéskat, -ám, -áňí ned. *hlasitě křičet, vrískat*: Gdo mo co hoďelál, ži tak břeská?

expr.

Bš

Odvoz.: **na- se, ruz- se, ve- se, za-**

22-12

bříd'it se, -ím se, z**bříd'**ené ned. *velmi se lekat*: Mařa bela takuvé hostrašenec, furt se
bříd'ila jak malí d'ecku.

SSJČ i Bš z**bříd**it se

Odvoz.: **z-**

29-62-5

břím, -o, m. *modřín (Larix)*

SSJČ nář., Bš, ČJA II-71

18-26

břinkanec, -nca, m. *políček, pohlavek*

expr.

Bš

Srov.: baňa

23-6

břinkat, -ám, -áňí (+ 4.p.) ned. *tlouct, bít někoho*: Mama ho břinkala hlava nehlava.

expr.

Bš

Odvoz.: **z-, na- (+ 3.p), du-/do-**

23-6

břoch, -a/-o/-u, m.

1. *břicho*: Bulí ho břoch. Hoš má plné břoch.

SSJČ břuch nář., ČJA I-50, V-19

Dem.: břóšek

20-27-1

2. ve spoj. **má velké břoch** o *tlustém člověku*

20-15

břocháč, -a, m. *tlustý člověk*

expr.

Srov.: bachroň, beča

20-15

břóskat se, -á se, -ání ned. (*o kočce*) *projevovat pud k páření*

(Bš břéskat „vřískati“) ČJA III-222

Srov.: prskat se

19-23

budlička, -e, f., (zprav. v pl. **budličke**) *jehlička jehličnatého stromu*

Bš bodličky „jehličí“ (ČJA II-72 bodličky ‚spadané suché jehličí, i zelené‘)

18-26

budličí, -í, n. *jehličí zelené i suché*

SSJČ bodličí nář. (Bš bodle, bodličky) ČJA II-72

18-26

bur/bór, -o, m.

burek, -rko, m. *borovice (Pinus)*

SSJČ nář. i Bš bor, ČJA II-70

18-26

burgiňa/burina, -e, f. *krmná řepa*

ČJA III-118 burgiňa

Srov.: kravina

18-44

but, -o, m. *bota*

SSJČ bot nář., Bš, ČJA I-88, V-125

Dem.: butek

27-7

butek, -tko, m. *malá násypná železná kamínka*

ČJA I-172

Srov.: kanónek, kutílek, vincek

31-6

bzd'ina, -e, f. i m. *slabý člověk*

expr.

(SSJČ nář. ‚pšouk‘)

Dem.: bzd'inka

20-16

bzdít, -ím, -eňí, zabzděné ned. *slabě topit*
(SSJČ bzdít nář. ‚málo hořet‘)
Odvoz.: **za-**
Srov.: pusradít, zapšóknót
31-6

bziknót, -o, bziknoťí dok. *rychle, krátce stříknout*: Vona si bzikla tó pompičkó [od sifonové lahve] do hobe.
expr.
(SSJČ bziknout ‚zabzučet‘)
51-31

C

cajduch, -o/-a, m. *staré, špinavé oblečení*
expr.
27-16

cafór/camfór, -o/-a, m. *kousek látky*
SSJČ nář. camfour (Bš cafór, cafórek ‚utržený kus sukně‘)
Dem.: cafórek, camfórek
27-15

cák, -o, m. *struk u vemena*
SSJČ nář., Bš, ČJA III-177
19-12

capratá, subst. adj. *zelná polévka*
(Bš caperatý ‚střapatý‘, capry pl. f. ‚střapy‘)
Srov.: córačka
26-61

casnuvat, -ojo/-ujo, hocasnuvané (s+7.p.) ned. *tahat, smýkat, třást*: Casnuvál s něm jak steklé.
expr.
SSJČ nář. i Bš casnovat
Odvoz.: **ho-**, **za-**, **na-** **se**
23-55

cébrat, -ám, pucébrané (+4.p.) ned. *bryndat vodu*
SSJČ nář. cejprat, Bš
Odvoz.: **na-**, **pu-**, **ve-**, **rus-**
51-31

cedák, -o, m. *cedník*
 SSJČ nář. (Bš cezák)
 31-51

cefna, -e, f. *konev*
 Bš
 Srov.: kumva
 32-31

cegán/cigán, -a m.
 1. *lhář, podvodník*
 expr.
 SSJČ nář. i Bš cigán, ČJA V-217
 Srov.: holhanec/volhanec, pocař/pucař
 29-74-83
 2. ve spoj.: **lže jak cegán** *velmi lže, je prolhaný*
 expr.
 SSJČ nář.
 29-74-83

cegánit/cigánit, -ím, -eňi ned. *lhát, klamat*
 expr.
 SSJČ nář. i Bš cigánit, ČJA I-77
 Odvoz.: **na- (se), za-**
 Srov.: pocuvat/pucovat
 29-74-83

cegánské tabák viz **tabák**

celník, -o, m. *jitrocel kopinatý (Plantago lanceolata)*
 SSJČ nář. (Bš „jitrocel menší“) ČJA II-102
 Srov.: jazéček, psí jazéček (viz jazéček)
 18-6

cép, -o, m *popruh u nůše*
 (SSJČ cíp „špičatý konec nebo roh něčeho, zprav. nějaké tkaniny“) ČJA III-166
 32-31

cepíc, -a, m. *biják cepu (viz obr. 3)*
 Bš, ČJA III-77
 32-3

cibéba, -e, f.
cibépka, -e, f. *rozinka*

SSJČ cibéba nář., ČJA II-226

Srov.: hruzenka

26-46

cibíl, -o, m. *civilní, nevojenská služba i nevojenský oblek*

SSJČ civil

39-11

cigára, -e, f. *druh uzeniny podobné párku*

(SSJČ ‚doutník‘)

26-32

cimrman, -a, m. *tesař*

34-21

cirgulka/cirkulka, -e, f. *cirkulárka*

SSJČ cirkulárka

34-21

clómek, -mko, m. *malý záhonek*

Bš

50-12

cóďit, -ím, *vecózené ned.*

1. *čistit studnu*

Bš, ČJA I-219

Odvoz.: **ve-**

32-22

2. *čistit obilí na velkookém sítě*

SSJČ cídit ‚čistit‘, Bš, ČJA III-91

Srov.: stáčet

32-46-3

cochta, -e, f. *střední kování na rozporce (viz obr. 7)*

ČJA III-141

33-21

coml, -a, m. *šidítka*

SSJČ cumel

Srov.: dodlák, šidák

25-63

córačka, -čke, f. *zelná polévka*

SSJČ nář., Bš

Srov.: capratá
26-61

crčák, -o, m. *silný déšť*
expr.
(Bš voda teče crčkó)
Srov.: chrsták
11-28

cvilichuvice, -0, pl. f. *druh kalhot z hrubé látky (cvilichu)*
(SSJČ cvilich)
27-2

cvrk, -a, m. *člověk malého vzrůstu*
expr.
(SSJČ říd. i Bš ‚cvrček‘)
Srov.: kerisek, malí pivu (viz pivu), pakátl
20-12

Č

čagan, -o/-a, m.
1. *kovaná hůl se sekyrkou*
SSJČ nář., Bš/Kt
27-51
2. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
Srov.: čangala, haloza 2, ráhnu, špigér
20-13
3. ve spoj.: **dlóhé jako čagan** *o vysokém člověku*
expr.
Srov.: bidlu 2, kojál
20-13

čangala, -e, m. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
(Bš/Kt čangál „vytáhlý člověk“)
Srov.: čagan 2, haloza 2, ráhnu, špigér
20-13

čapa, -e, f.
1. *zvířecí noha, tlapa*
(SSJČ nář. noha n. ruka), Bš

Dem.: čapka

19-12

2. *noha člověka*

Dem.: čapka

20-26

čapáč, -a, m. *člověk s nápadně velkýma nohama*

20-26

čapka, -e, f.

1. *nožka u houby*

18-9

2. ve spoj. **hosí čapka** *rostlina kontryhel (Alchemilla)*: Pré hosí čapko hóživajó ženckí, gdiš chcó mňet malí.

(SSJČ husí nožka), Bš

Srov.: hosí noška (viz noška), rosička, rošňička

18-6

čarúvat, -ojo/-ujo, čaruvání/-ování ned. *jít rychle, energicky*: Jen co se s teho trošku dostál, jož zasi čaruvál do lesa.

expr.

(Bš čarúvat, čářit)

23-33

čepák, -o, m. *nádoba na smetanu*

SSJČ nář. (Bš „hliněná, černá nebo červená nádoba na vodu s hrdlem a menším hrdlem z boku“)

Dem.: čepáček

31-51

černá jahuda viz **jahuda**

čerňica, -e, f. *ostružina*

SSJČ nář., Bš, ČJA II-97

Srov.: strožena

18-25-1

čertuvíce, -ic, plt. f. *druh mužských kalhot*

27-2

červená jahuda viz **jahuda**

česnečka, -e, f. *česneková omáčka*
(SSJČ ‚česneková polévka‘)
26-64

čičkrdle/čičkrgle/čičkrle/pičkrle/tičkrdle, -ete, n. *špaček, součást hry na špačka*
SSJČ tyčkrle nář.
42-4

čistá, subst. adj. f. *kořalka z čistého lihu ředěná vodou*
SSJČ nář., Bš/Kt
26-86

čistit se, -tí se, ned. (*o krávi*) *zbavovat se po porodu lůžka*
SSJČ nář., ČJA III-173
Odvoz.: s-
19-23

člopek, -pko, m. *jamka pod oknem, v níž je nádobka na stékající vodu*
Bš
31-21

čmaja/šmaja, -e, f. *kořalka*
expr.
26-86

čpánka/špánka -e, f.
1. *borůvka*
(ČJA II-96 špánka)
Srov.: džbánečka, špánka, černá jahuda (viz jahuda 1)
18-25-1
2. *borůvkový porost*
18-25-1

čučkuvica, -e, f. *čočková polévka*
26-61

čupjet, -ím, čupjeří ned. *sedět na bobku, dřepět*
SSJČ čapět nář., Bš čapět, čopět, ČJA I-31
Srov.: sedět na kutko (viz kutek)
Odvoz.: **na- se**
23-25

čupnót (se), -o, čupnoťí dok. *dřepnout si: Čupla se du tráve a začla břéskat.*
expr.

SSJČ čapnout nář., Bš

Odvoz.: **při- se**

23-25

čuráčkovy procesí viz procesí

D

deňa, -ně, f.

1. *tlustý člověk*

expr.

Srov.: macek 1

20-15

2. ve fraz. **je jag deňa** o *tlustém člověku*

Srov.: bečka 3, bigón, macek 2, sládek

20-15

derázek, -sko, m. roští

Bš

31-61

deráska, -ske, f. otep z roští, z posekaných větví

Bš

31-61

deska, -e, f.

1. *prkno*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-190

34-21

2. *odhrnovačka (horní část radlice, která klopí brázdovou skývu – viz obr.6)*

ČJA III-39

Srov.: plutna 2

32-42-2

dlaščka, -e, f. tenký, nezralý hrachový lusk

SSJČ nář. dlášťka, Bš, ČJA II-22

18-43

dlóhí vedeňí viz vedeňí

dnu, -a, n. dno vozu

(SSJČ ‚spodní plocha nádoby, vodní nádrže, prohlubně atd.‘) ČJA III-146

Srov.: spudňica
33-2

dóda, -i, m. *dědeček*

expr.

Bš

Srov.: d'edóch, d'eróšek

30-21

dodlák, -o/-a, m. *šidítko*

ČJA I-26

Srov.: coml, šid'ák

25-63

dochna, -e, f. *velká peřina na přikrytí*

SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I-161

31-42

dokoření, **dukuraň**, **+dukuřeňa** adv. *dokořán*

(SSJČ říd. dokořen)

31-32

dondoš/dindoš, -a, m. *bramborový knedlík*

(Bš dondel, dondýlek „uzílek, chumáček“)

26-69

dort, -o, m. *kaše se škvarky*

26-66

došička, -e, f. *chryzantéma*

Srov.: fšesvatka

18-82

drábica, -e, f. *ramena u dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*

Bš, ČJA III-48

Srov.: ramínka, vud'ič

32-42-3

drápat se, -o se, -ání (v+6.p.), ned. *vrtat se v jídle*

expr.

(SSJČ i Bš v ob. významu)

Srov.: frfňit se, mrvit se, šošňit se

26-19

dráteňík, -a, m. *jahelná kaše*

26-6

drhluvat, -ujo, -uvání (+4.p.) ned. *drhnout len z pálek*

32-46-6

drohí snídaň viz **snídaň**

drúbeř, -e, f. *drúbež*

ČJA III-223

32-55

drubežárna, -e, f. *drúbežárna*

ČJA III-238

Srov.: slepičárna

32-15

drubušké, adj. *velmi drobný, malinký*

(SSJČ droboučký), Bš/Kt

20-12

drupke, -ú, plt. m. *drobenka*

(Bš „hrubší strouhánek“) ČJA I-142

Srov.: híška, pusépátku

26-46

drvař, -a, m. *dřevař*

SSJČ zast. a nář.

32-9

drvu/drvo, -a, n. *dřevo, kus dřeva*

SSJČ drvo zast. a nář.

32-9

držgroš, -a, m. *lakomec*

expr.

(SSJČ držgrešle, Bš/Kt drškuška)

Srov.: hladňoch, chrtón, skrblant/zgrblant, škrťa, škrťón

29-62

dřeňica, -e, f. *dřevěný trámek v podlaze stání*

(Bš „tenké prkno na krytí stropu“) ČJA III-24

Srov.: plaňka

32-23

dukašené, adj. *ušpiněný, poslintaný*: Děte mne nějaké hadr, ať néso celé dukašené!
 expr.
 (SSJČ kanit, Bš kanit se – oba ‚slintat‘)
 20–47

dukuraň, dukuřeňa viz **dokořeň**

dumenta adv. *docela, úplně, beze zbytku*: Vypil tu dumenta. Vzali mu fšechnu dumenta.
 (SSJČ zast. a nář. ani ment ‚vůbec ne, docela nic‘) Bš mentem „všecko“
 50–33

dumudřinuvat, -ojo/-ujo, -uvaně/-ovaně (+4.p.) dok. *zbit někoho tak, až bude mít modřiny*
 expr.
 23–6

dunka, adv. *domů*: To víte, s prázdnó je dunka neposťili!
 (ČJA V-382 dumka)
 46–71

durch, adv. *skrz naskrz, úplně*: So durch promoklé.
 11–28-1, 48–12

duťád', adv. *dotud, do té míry*
 (SSJČ dotad)
 47–21

dvírca, -ú, n. pl. *malé dveře, dvířka*
 SSJČ nář., Bš dvérca, ČJA III-29
 32–2

džbánečka, -e, f.
 1. *borůvka*
 ČJA II-96 žbánečka
 Srov.: čpánka, špánka, černá jahuda (viz jahuda 1)
 18–25-1
 2. (zprav. v pl. **džbánečke**) *borůvkový porost*
 18–25-1

džgaja, e, f. *nedobrá, nechutná omáčka*
 expr.
 Srov.: máčka 1
 26–63

džigat, -ám, -áří (+4.p.) ned. *bodat* (o hmyzu)

expr.

(Bš „bodati někoho palcem“)

19-9

džignót, -o, džignoté (+4.p.) dok. *bodnout* (o hmyzu): Džigla je fčela.

expr.

Bš

19-9

Ď

ďedóch, -a, m.

ďeróšek, -ška, m. *dědeček*

expr.

ČJA I-6, V-327

Srov.: dóda

25-8, 30-21

ďidloška, -e, f. *kachňátko*

ČJA III-248

32-56-1

ďiřátku, -a, n. *malé dítě, děťátko*

SSJČ diřátko nář.

25-7

ďivučák, -a, m. *jalový, bujně rostoucí výhon stromu*

(SSJČ divočák, Bš divočiak – oba ‚divoké prase‘)

Srov.: zluďej

18-11

ďupa, -i, f.

1. *zadnice, zadek*

expr.

Bš

20-27-4

2. ve fraz. **je tma jak v ďupi** je *velká tma*

expr.

Srov.: mňech, žuk

10-6

E

enec zájmeno *nic*: Najdeš tam leda enec!

expr.

48-1, 50-33

ertepla, -e, f. *brambor*

SSJČ zast. a ob., ČJA III-111

Srov.: jablůšku, zemský japku (viz japku 3)

18-44, 26-69

F

fajka, -e, f. *dýmka*

SSJČ nář., Bš

26-91

falář, -a, m. *farář*

ČJA II-189

43-1

famfola, -e, f. *první mléko po otelení*

Srov.: zdujke

19-26, 32-52-4

fandla, -e, f. *zednická naběračka malty*

SSJČ fanka

34-15

fasuňik, -a, m. *žebříňák*

SSJČ fasuňk, fasuněk, vůz s korbou', Bš „žebřiny vozové“, ČJA III-120

33-2

fčelák, -a, m. *čmelák*

ČJA II-52

19-93

fčíl, fčile, fčilká adv. *nyní, teď*

SSJČ včíl, včilka nář., Bš fčili, fčilkum, ČJA V-388

47-11

fešačka, -e, f. *milá, milenka*

SSJČ nář., ČJA I-9
25-3

fešák, -a, m. *mileneč, nápadník*
SSJČ nář., ČJA I-9
25-3

ficulka, -e, f. *bramborová placka*
26-69

fijavica, -e, f. *vichřice se sněhem (popř. s deštěm)*
SSJČ fujavice, Bš fujavica, ČJA II-162
Srov.: puvija, zametaňica
11-24

filcák/filčák, -o, m. *plstěný klobouk*
27-54

finančák, -o, m. *finanční úřad*
40-8

firčka/frčka, -e, f. *druh knoflíku*
SSJČ nář., Bš „čamrda“
27-5

firhaňka, -e, f. *záclona*
SSJČ firhaněk m.
31-45

fjertoch, -a/-o, m. *zástěra*
SSJČ nář., Bš
27-25

flaneruvé, adj. *flanelový*: Tenkrát se nusili takuví kušilke flaneruví.
SSJČ flanelový
27-15-1

flaša, -e, f. *láhev*: Nalé tu du flaše!
SSJČ zast. a nář., Bš
31-51

fós, -o/-a, m.
1. (zprav. v pl. **fóse**) *osina u obilí*
(SSJČ fous, vous ‚něco podobného vousu‘, SSJČ i Bš fouska ‚osinatá pšenice‘)

ČJA III-86

Srov.: vusťina

18-4

2. zprav. pl. **fósa** *vousy, plnovous*

20-23, 28-3

fotru, -a, n. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*

(SSJČ futro ob. ‚podšívka‘) ČJA III-158

Srov.: pedoša, pedoška, putklad

33-42

franta, -e, m. ve spoj. **vužralé franta** *druh cukroví/sladkého pečiva, rumový řez*

26-45

frčka viz **firčka**

frfňa, -ně, m. i f. *člověk, který se nimrá v jídle*

expr.

26-19

frfňit se, -ím se, pufrfňené ned. *nimrat se (zprav. v jídle)*

expr.

SSJČ nář. expr., Bš

Srov.: drápat se, mrvit se, šošňit se

Odvoz.: **pu-**, **rus-**, **du-**

26-19

frňa, -ně, m. *nadutý člověk*

expr.

Srov.: namrčenec, nápara

29-62-1

fšesvatka, -e, f. *chryzantéma*

Srov.: došička

18-82

+furhóz, -o/-a, m. *průjezd, vjezd do domu*

31-3

fuřtufka, -e, f. *druh čepice*

27-55

G

gábl, -o/-a, m. *jídlo*: Co dnes máme na gábl?

(SSJČ ‚přesnídávka‘)

Dem.: gáblík

26-13

gaře/kaře, -ří, f. pl. t.

1. *kalhoty*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-78, V-218

27-2

2. ve spoj. **malí gaře** *ženské spodní prádlo*

27-3

gaval/gavál, -o, m.

gavalec, -lco, m. *velký kus chleba*

SSJČ zast. a nář. *kaval* ‚velký kus‘, Bš *gaval*, ČJA V-220

26-41

gebeňa/kebeňa, -e, f. *hlava*

expr.

(SSJČ *kebule*, Bš *gebula*)

Srov.: *lebeňa*, *šiša 1*, *škupek*

20-24

gimnáska, -e, f. *gymnázium*

41-1

gíz, -a/-o, m. *drobný štěrk*

15-3

glgat, -ám, *naglgané* (+4.p.) ned. *pít moc a rychle* (zejm. *alkohol*): Neglgé tu tak, budeš vužraté!

expr.

Bš

Odvoz.: **na-** (**se**), **ve-**

Srov.: *nadrat se*, *nažrat se*

26-82

globat (se), -o/-u, -ání ned. *klovat (se)*: Kořátku se globe.

(Bš *klubák* ‚zobák‘)

Srov.: *klot (se)*

Odvoz.: **ve-** **se**

19-42

gloznáňi viz **klozna**

gombík/kombík, -o/-a, m. *knoflík*
SSJČ nář. i Bš *gombík*
27-5

goražina, -e, f. *vrchní sukně*
27-24

graca, -e, m. i f. *nešika*
expr.
(SSJČ i Bš ‚motyka‘)
Srov.: *muňa/moňa, neréda, šiša 2*
29-72-1

grém, -o, m. *krém na boty*
27-73

grífa viz **rífa**

gvelbuňk/kvelbuňk, -o, m. *klenutý strop*
(SSJČ i Bš *kvelb* ‚klenutá místnost, kupecký krám‘)
31-33

H

hadí mlíku viz **mlíku**
hadí šidlu viz **šidlu**

hadra, -e, f. *hadr*
SSJČ nář., ČJA I-168
28-42

hachla, -e, f. *drhlen (nástroj na drhnutí lnu)*
SSJČ nář., Bš
32-46-6

hachluvat, -ujo, -uváňi (+4.p.) ned. *česat len na drhlenu, protahovat*
SSJČ nář., Bš
32-46-6

halama, -e, m. *člověk mohutné postavy*
expr.

(SSJČ ob. expr. ‚hrubý, neotesaný nebo též neobratný člověk‘, Bš „hrubý, neotesaný chlap“)

Srov.: hranál, hromál

20-17

haloza, -e, f.

1. *větev*

SSJČ zast. a nář. (Bš haluz) ČJA II-76

Dem.: halóska, halóška

18-23

2. *člověk vysokého věku*

expr.

Srov.: čagan 2, čangala, ráhnu, špigér

20-13

hambálek, -lko, m. *bidýlko pod kamny*

SSJČ nář., ČJA I-170

Srov.: ráhinku

31-44

hanačka, -e, f. ve spoj. **(hovázat) na hanačko způsob vázání šátku v týl (vzadu)**

Srov.: bapka 2

27-41

harabóz, -a/-o, m.

harabóze, -ú, plt. m.

harabózí, -í, n. *staré opotřebované věci*

expr.

Bš harabúzí

31-4

harmara, -e, f. *skříň*

SSJČ nář. armara, ČJA V-246

31-44

hasenda, -e

hasička, -e f. *hasičská nádrž*

42-2

hedbáví, -í, n. *hedvábí*

SSJČ zast.

27-15-1

hedbávné, adj. *hedvábný*

SSJČ hedbávný zast.

27-15-1, 27-24, 27-25

+herptál/herpál/hertál, -o, m. *věno*

Bš ertál

44-1

hífla, -e, f. *dřevěný sušák na seno*

32-46-4

hinačí/jinačí, adj. ve spoj. *je hinačí je těhotná*

25-5

hinadema, adv. *jinudy*

Bš

Srov.: jinadem

46-4

hindá adv.

hindevá/hinedvá, adv. *jindy*

(SSJČ jindava) Bš

46-1, 47-12

+hintres, -o, m. *úrok*

SSJČ nář.

40-3

hiščera, -e, f.

hiščerka/jiščerka, -e, f. *ještěrka*

Bš hiščerka, iščerka, ČJA II-66

19-81

híška, -e, f. *drobenka*

ČJA I-142

Srov.: drupke, pusépátku

26-46

hladňoch, -a, m. *lakomec*

expr.

Srov.: držgroš, chrtón, skrbtant/zgrblant, škrťa, škrťón

29-62

hlatku adv. ve spoj. **je hlatku** *je náledí, je kluzko*
(SSJČ hladký led, hladká klouzačka)
Srov.: klísku
11-23

hlava, -e, f. ve spoj. **hadí hlava, kuň hlava** *vážka*
ČJA II-49
Srov.: šidlu, židlu 3
19-93

hlavačica, -e, f. *zelná sazenice*
SSJČ nář. hlavatice, ČJA-II-15
18-53

hlísta, -e, f. *žížala*
SSJČ nář., Bš, ČJA II-62
19-82

hlobňa, -ně, f. *hluboká voda, hlubina, hloubka ve vodě*
12-43

hluchón, -a, m. *hluchý nebo nahluchlý člověk*
expr.
Bš hluchon
24-46

hnujňica, -e, f. *bočnice u vozu*
(SSJČ říd. hnojnička ,vůz na hnůj') Bš, ČJA III-147
Dem.: hnujňička
33-2

hňápat, -o, -ání (+4.p.) ned. *rychle, nenasytně jíst*: Nehňápe tu tak du sebe! Fšecko zhňápe.
expr.
Bš
Odvoz.: **z-, na- se**
26-18

hňápón, -a, m. *člověk, který jí rychle, nenasyta*
expr.
26-18

hňetka, -e, f. *bramborová kaše*
Bš „kaše z brambor a mouky“
26-66

hňízdu, -a, n. *plněné cukroví ve tvaru včelího úlu*
26-45

hobrblanec viz **brblón**

hočet, -í, -eňí, ned. *bučet (o krávně)*
expr.
(SSJČ *hučet* ‚vydávat silný temný zvuk‘, Bš *voda hučí*) ČJA III-179
Srov.: řvat
32-52-3

+hofer, -a, m. *podruh, nájemník*
SSJČ nář., Bš
32-1

hofrňenec, -nca, m. *špinavý, usmrkaný člověk, zprav. dítě*
expr.
SSJČ ob. *ufrněný*
Srov.: *hosoplenec*
28-14

hohampésat (se), -ám, -ané (+4.p.) dok. *unavit (se), utahat (se)*
expr.
Bš
29-73-1

hóhat, -ám, -áňí (+4.p.) ned. *rozdávat*
expr.
30-3

hohňiličené, adj. *změklý (zprav. o tvarohu): hohňiličené tvaruh*
(Bš *hnilica „hruška zahrňiličená“*)
Srov.: *hosířené*
26-53

hóhrabečňík, -a, m. *velkooké obilní síto*
SSJČ *ouhrabečnice*, Bš, ČJA III-90
32-3

hochu, -a, n. ve spoj. **sloňi hochu**, **volští hochu** *jitrocel větší (Plantago maior)*

SSJČ volské ucho lid., Bš volí ucho

Srov.: hošatec, meší hósku (viz hósku), psuser, psusel

18-6

holhanec/volhanec, -nca, m. *lhář*

expr.

(SSJČ ulhaný obl. mor.) Bš

Srov.: cegán/cigán, pocař/pucař

29-74-83

homknót, -o, -oté/homklé dok. *zmoknout*

(SSJČ umoknout)

11-28-1

hompat (se), -ám/-o, puhompané (+4.p.) ned. *houpat (se)*: Pořte se hompat. Puhompé mňe!

Bš

Odvoz.: **na- se, pu- (se), ruz- (se)**

23-26

hópat, -o/-ám, -ání ned. *skákat*: Děcka, nehópéte tak, fšcko se třese.

Bš „nepěkně skákat“

Odvoz.: **na- se**

23-41

hópnót, -o, hópnoří dok. *skořit*

Odvoz.: **ve-**

23-2, 23-41

+hornódlá, -e, f. vlásenka

28-2

hóseňica, -e, f.

hósinka, -e, f. *housenka, larva motýla*

SSJČ zast. a nář. housenice, Bš húsenica, ČJA II-55, V-46

Srov.: hóska

19-94

hóseří, -ú, pl. m. *neposečená stěbla za sekáčem*

ČJA III-69

Srov.: mozekantí

32-46-1

hosí čapka viz **čapka**

hosí noška viz **noška**

hósinka viz **hóseňica**

hósírek, -rka, m. ve spoj. **je jag hósírek** expr. *o slabém člověku*
20-16

hosířené, adj. *změkklý (zprav. o tvarohu)*

Srov.: hohňiličené

26-53

hóska, -e, f. *housenka, larva motýla*

Bš/Kt, ČJA II-55

Srov.: hóseňica, hósinka

19-94

hosoplenec, -nca, m. *špinavý, usmrkaný člověk (zprav. malé dítě)*

expr.

SSJČ usoplenec obl.

Srov.: hofrřenec

28-14

hostaté, adj. *unavený*: Añi hnót sem se nemuhla, jak sem bela hostatá.

SSJČ ustátý, Bš ustat „unavit se“

29-73-1

hošák, -a, m. *škvor*

Bš, ČJA II-58

19-93

hošatec, -tca, m. *jitrocel větší (Plantago maior)*

Srov.: sloňi hochu, volskí hochu (viz hochu), meší hóšku (viz hóšku), psuser, psu-

sel

18-6

hošklebenec, -nca, m. *ušklebený člověk*

expr.

29-66

hóšku, -a, n. ve spoj. **meší hóšku** *jitrocel větší (Plantago maior)*

(SSJČ myší ouško lid., Bš myší úška „Gnaphalium dioicum“) ČJA II-103

Srov.: hošatec, sloňi hochu, volskí hochu (viz hochu), psuser, psusel

18-6

hošoplstané/vošoplstané, adj. *ošumělý, odřený, opotřebovaný (např. o klobouku, o oděvu)*
(Bš vošoplsta „nepořádný, ošumělý člověk“)
27-16

hozdídlu, -a, n. *udidlo (viz obr. 3)*
SSJČ udidlo, ČJA III-156
Srov.: klozna, kloznáň
33-42

hózlóg viz **auslóg**

hóžev, -žve, f.
hóžva, -žve, f. *houžev u plužních koleček (viz obr. 9)*
(SSJČ houžev „prut zkroucený jako provaz, provaz zejména lýčený“) ČJA III-47
32-42-3

hranál, -a m. *člověk mohutné postavy*
expr.
(SSJČ hranáč)
Srov.: halama, hromál
20-17

hrča, -e, f. *boule: Na prstě se jí udělala taková hrča!*
SSJČ nář., Bš, ČJA I-68
24-41

hrk, citosl. ve fraz. **je hrk** expr. *je zbrklý, ztřeštěný*
Srov.: je praščené peklem (viz peklu)
29-51-2

hrkač, -a, m. *velikonoční řehtačka*
SSJČ nář., Bš/Kt hrkláč, ČJA II-213
Srov.: klepač
44-31

hrnec, -nca, m. *květináč*
(SSJČ „nádoba“) ČJA I-152
Srov.: kvjetňák
18-8

hrníček, -čko, m. *malý hrnek*
SSJČ hrníček, ČJA I-139
31-51

hrobé, adj. *velký (o člověku)*: Petr jož je hrobé chlapík.
 (SSJČ hrubý - v jiných spojeních ‚veliký‘), Bš
 20-17, 25-7

hromál, -a, m. *člověk mohutné postavy*
 expr.
 Srov.: halama, hranál
 20-17

hrošřica, -e, f. *plod hrušně, hruška*
 18-28

hrum, -o, m. ve fraz. **čočí jako hrum mračí se**
 expr.
 (Bš hledí jako hrom na žabu)
 21-1, 29-61-31

hrutek, -tko/ -tka, m. *nádoba na dojení mléka*
 SSJČ hrotek nář., Bš, ČJA III-178
 32-52-4

hruzenka, -e, f. *rozinka*
 ČJA II-226
 Srov.: cibéba, cibépka
 26-46

hružďí, -í, n. *suché chrastí*
 SSJČ nář. i Bš roždí
 31-61

hřebík, -o, m. *hřeb u bran (viz obr. 4)*
 ČJA III-51
 Srov.: zob
 32-42-4

hřebit se, -í se, ned. *projevovaný pohlavní pud u kobyly (kobyly chce hřebce)*
 SSJČ nář., ČJA III-194
 19-23

hřebľa, -e, f. *hřebelec*
 SSJČ hřeblo n., ČJA III-197
 Srov.: žberce
 32-51-4

hude, -ú, plt. m.

1. *pouť (titulární slavnost), církevní slavnost k uctění světce, jemuž je zasvěcen místní kostel*

ČJA II-222

44-33

2. *posvícení, tzv. císařské (kolem 16. října)*

SSJČ hody plt. nář., Bš, ČJA II-223

44-34

hůlka, -e, f.

1. *držák cepu (viz obr. 3)*

(SSJČ v ob. významu) ČJA III-79

32-3

2. *hrabiště (viz obr. 2)*

(SSJČ v ob. významu) ČJA III-102

32-3

3. *tlukadlo, pohyblivá část stojaté máselnice (viz obr. 1)*

(SSJČ v ob. významu) ČJA I-115

Srov.: sklókačka, sklókač, sklókadlu

26-51

húra, -e, f.

1. *půda domu*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-196

31-3

2. *místnost, kam se ukládá zrno*

ČJA III-96

Srov.: sěpka

32-21

hutař/hotař, -a, m. *noční hlídač*

SSJČ nář., Bš, ČJA II-170

37-3

huvadů, -a, n. *ováč*

Bš, ČJA II-53

19-93

Ch

chábí, -í, n. *křoví*: Klocí přilézli k chebzuvímu chábí a skuvali se v něm.

SSJČ chabí nář. (Bš „drobné roští“)

Srov.: charabelí

18-21

chalópské/ chalópcké, -íhu, subst. adj. *chalupník*
 SSJČ nář.
 32-1

charabelí, -í, n. *křoví*: Králík hotekl du charabelí.
 (Bš charaběl, charabeľa „starý strom“)
 Srov.: chábí
 18-21

chebz, -o, m.

1. též ve spoj. **smradlavé chebz keř bezu černého**: Tam belu tulí chebzo, že sme se v něm skuvali.

SSJČ nář., Bš, ČJA-119

Dem.: chebzéček

Srov.: bezínek

18-25-1

2. *šeřík*

ČJA II-1

18- 82

chebzí, -í, n. *bezové křoví*

SSJČ chebdí, chebzoví, Bš, ČJA II-119

18-25-1

chlámat se, -o se, ho-/ uchlámané *smát se*

expr.

SSJČ nář.

Odvoz.: **ho-/u- se, na- se, rus- se**

29-66

chlapčisku, -a, n. *velký chlapec*

expr.

SSJČ chlapčisko nář.

25-7

chlapík, -a, m.

1. *chlapec*: Dcera má jedno d'efče a dva chlapíke.

SSJČ nář.

25-7

2. *mladý svobodný muž*: Za Evó chodíl jeden chlapík až z Blanska.

25-7

chlíb, chliba/ -o, m. ve spoj. **zajičí chlíb šťavel** (*Oxalis*)

ČJA II-94

Srov.: zaječí melí (viz melí 2), zaječí zelí (viz zelí 2)
18-7

chlopáč, -o/-a, m. *knedlík ze syrových brambor*
26-67

chodáček, -čka, m.

chodinka, -e, f.

choderka, -e, f. *slabý člověk*

expr.

(SSJČ *chudáček, chudinka, chudera, člověk hodný politování, Bš chuderko „ubožátko“*)

20-16

chodant, -a m.

chodón, -a, m. *hubený člověk*

expr.

Bš *chudoun*

20-14

chodé, adj.

1. *hubený (o člověku)*

SSJČ *chudý nář.*, Bš, ČJA I-73

20-14

2. *slabý (o člověku)*

SSJČ *chudý nář.*, Bš

Srov.: *choravé, chorlavé, maródné, márné, nazdechlené, nedoživé*

20-16

choderka viz **chodáček**

chodinka viz **chodáček**

chodnót, -o, *schodnoté ned. hubnout*

SSJČ *chudnout nář.*, Bš *chudnút*

Odvoz.: s-

20-16

chodón viz **chodant**

chomáč, -a, m. *trs ovoce*

(SSJČ *„něco dohromady spojeného“*) ČJA II-6

Srov.: *rompál, žvanec*

18-35-3

choravé/chorlavé, adj. *slabý (o člověku)*

(SSJČ *churavý*, *neduživý*)

Srov.: *chodě 2*, *maródné*, *márné*, *nazdechlené*, *nedoživé*

20-16

chramusta, -e, m. *mohutný a nemotorný člověk*

expr.

(SSJČ *chramosta* *poněk. zast. expr. „nešika, nemotora, člověk hubený a slabý“*, Bš „*bezohledný, hrubý člověk*“)

20-17

chrástka, -e, f. *křoví, houština*

SSJČ řidč. *chrastina*, Bš *chrást „keř“*, *chrástí „křoví“*

18-24

chróst, -a, m.

1. ve fraz. **je jak chróst** *o hubeném člověku*

expr.

Srov.: *lať 2*, *šrafa*, *tečka*, *žingla 2*

20-14

2. ve fraz. **je jag debe chróste jedl** *o slabém člověku*

expr.

20-16

chrsták, -o, m. *silný déšť*

expr.

(SSJČ *chrsty deště*, Bš *chrstat „stříkat“*) ČJA II-158

Srov.: *crčák*

11-28

chrtón, -a, m. *lakomec, chamtivec*

expr.

Srov.: *držgroš*, *hladňoch*, *skrblant/zgrblant*, *škrťa*, *škrťón*

29-62, 30-55

chrúmat, -o, -ání, ned. *kulhat*

SSJČ *chroumat* *nář.*, Bš, ČJA I-58

Odvoz.: **na- se**

23-32

chumulá viz **kulumá**

chúva, -e, f. *velký šátek, plachta na chování dětí*

SSJČ i Bš *chúvka*

Srov.: kuněška, vud'ífka

25-64, 31-41

chvuja, -e, f. *větev jehličnatého stromu*

SSJČ chvúj nář., Bš chvójí, ČJA II-75

18-23

I

ip part. *pořád, neustále*: Bel ip f kole. Je ip vupilé.

47-31

išlskí, subst. adj. n. *druh cukroví plněného krémem*

26-45

J

jablíšku, -a, n. ve spoj. **paradajský jablíšku** *rajče*

SSJČ nář. i ČJA II-23 paradajské jablíčko

18-55

jablůšku, -a, m. *brambor*

Bš, ČJA III-111

Srov.: erpepla, zemskí japku (viz japku 3)

18-44, 26-69

jablůškuvá, -í, subst. adj., f.

jablůškuvica, -e, f. *bramborová polévka*

26-61

jablošňisku, -a, n. *brambořiště*

Bš jablisko

32-41

jahuda, -e, f.

1. ve spoj. **černá jahuda** *borůvka*: Přivezla vječí hrnek černých jahud, že jich bodem dávat du kuláčú.

SSJČ černá jahoda nář., ČJA II-96

Srov.: čpánka 1, džbánečka, špánka

18-25-1

2. ve spoj. **červená jahuda** *jahoda*

ČJA II-95

18-25-1

jána, -e, f. *mnoho*: Na náměstí je jána lido.

(SSJČ nář. „pruh pole“), Bš

50-31

jančar, -a, m. (zprav. v pl. **jančare**)

1. *vysoké ženské boty ke kroji*

SSJČ též jančár nář., Bš „ženská botka šněrovaná“

27-71

2. expr. *staré, zprav. těžké a neforemné boty*

SSJČ jančary, jančáry nář.

Srov.: křapák 1, škráb, škront

27-72

janoš, -a, m. ve fraz. **došel jag janoš zmokl, přišel promoklý**

expr.

11-28-1

japku, -a, n.

1. ve spoj. **stromský japku** *jablko*

Bš

18-27

2. ve spoj. **ščepuví japku** *jablko*

SSJČ štěpové jablko zast. a nář., Bš

18-27

3. ve spoj. **zemský japku** *brambor*

SSJČ zemské jablko nář., ČJA III-111

Srov.: er-tepla, jablůšku

18-44, 26-69

járek, -rko, m.

járka, -rke, f. *malý potok, potůček*

SSJČ nář. i Bš járek, ČJA II-133

12-42

jásna, -en, n. plt.

jásnu, -a, n. *dáseň*

Bš, ČJA I-47

20-24-4

jatelina, -e, f. *jetel*

SSJČ nář., ČJA III-108, V-3

18-45

jazéček, -čko, m., zprav. ve spoj. **psí jazéček** *jitrocel kopinatý* (*Plantago lanceolata*): Psí jazéček je dubré na rani.

SSJČ lid. psí jazyk, Bš, ČJA II-102

Srov.: celník

18-6

ječmeňisku, -a, n. *strniště po ječmeni*

SSJČ nář. i Bš ječmenisko

32-41

jelení skuk viz **skuk**

jeptiška, -e, f. *jeptiška*

ČJA II-190

43-1

jesen, -ňa, m. *strom jasan*

SSJČ nář. jasen, říd. jesen, ČJA V-2

18-25

jetel/jetél, -a/-o, m. *tolice vojtěška*

ČJA III-109

Srov.: locka, lucka

18-45

jinačí viz **hinačí**

jinadem, adv. *jinudy*

SSJČ říd. jinad, ob. jinady, Bš

Srov.: hinadema

46-4

jiščerka viz **hiščera**

K

kabela, -e, f.

kabélka, -e, f. *papírový sáček*

(Bš kabélka na psání „couvert“) ČJA II-180
36-26

kacabaja, -e, f. *lehký ženský kabátek*
SSJČ nář., Bš
27-26

káčírek, -rka/-rko, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
(SSJČ ‚zahnuté pírkó v ocasu kačera‘) Bš káčerek, ČJA III-145
Srov.: lónek, platlónek, žapka
33-21

kadema/kadima, adv. *kudy*
SSJČ kady, Bš, ČJA V-372 kadyma
46-4

kadlátka, -e, f.
kadlátku, -a, n. *švestka, strom i plod*
SSJČ nář. i Bš kadlátka, ČJA II-4
18-31, 26-73

kadlátkuvé, adj. *švestkový*: Fčera sme mňeli kadlátkuví kuláčke.
SSJČ nář. i Bš kadlátka
26-67

kafe, -e, n. ve spoj. **socuví kafe** *káva se sedlinou*
(SSJČ soc ‚kávová sedlina‘)
26-87

kákat, -á, hokákané ned. *kejhat (o huse)*
SSJČ nář., ČJA III-242
Odvoz.: **ho- se**
32-56

kaleňica, -e, f. *hřeben střechy*
SSJČ zast. a nář., Bš, ČJA I-210
34-21-1

kaloža, -e, f. *kaluž*
Srov.: loža 1
12-44

kameň, -ňa, m. ve spoj. **pleskaté kameň** *větší plochý kámen*
SSJČ zast. a nář. pleskatý ‚plochý‘, ČJA II-121, V-132 kameň

Srov.: pleskáč

15-3

kamilka, -e, f. *heřmánek*

SSJČ nář. kamilky pomn.

18-6

kanónek, -o/-a, m. *malá násypná železná kamínka*

SSJČ obl., ČJA I-172

Srov.: butek, kutílek, vincek

31-6

kapčít, -í ned. *poprchávat*

Srov.: pušplichuvat

11-28

kapricuvat, -ujo, -uvání ned. *být náladový, svéhlavý*

(SSJČ hov. kapricírovat se ‚umíněně žádat‘)

29-66-2

karbuvňa, -ře, f. *nádoba na míchání malty*

Bš

34-15

kastrhól, -o/-a, m. *kastrol*

expr.

SSJČ kastrol

31-51

kafe viz **gafe**

kebeňa viz **gebeňa**

kel, klo, m. *bramborový klíček*

SSJČ zast., Bš, ČJA III-112

18-44

kerísek, -ska, m. *člověk malého vzrůstu*

expr.

(Bš „malý semel, blecha“)

Srov.: cvrk, malí pivu (viz pivu), pakátl

20-12

keselí zelí viz **zelí 1**

keselina, -e, f. *šfovík (Rumex)*

(SSJČ řidč. ‚něco kyselého‘) ČJA II-117

Srov.: kuzí melí (viz melí 1), keselí zelí (viz zelí 1), ščavlík

18-7

kchél, -a/-o, m. *kapusta*: Já mám rát kchél, ale ešče rači masu s kchélem.

Bš kél', ČJA II-19

18-53

kchór, -o, m.

kchóra, -e, f. *kostelní kůr*

ČJA II-188

43-2

kchustn/kostn, -o, m. *skříň*

31-44

kiša, -e f.

kiška, -e, f. *kyselé mléko*

SSJČ kyška nář., Bš kýška, ČJA I-107

26-5

klapóšit, -í, voklapóšené ned. *vadnout (o rostlině)*

(SSJČ klapouchý ‚mající uši dolů‘) Bš klapoušet

Odvoz.: vo-

18-11

klát, -a, m. *špalek*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-213

32-9

klatka, -e, f. *visací zámek*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-193

31-32

kleče, -í, plť. f. *kleštiny, část koňského postroje (viz obr. 8)*

(SSJČ i Bš ‚držadla pluhu‘) ČJA III-157

33-42

klepač, -a, m. *velikonoční klapačka*

SSJČ nář., Bš, ČJA II-214

Srov.: hrkač

44-31

klet, klí, zeklené ned. *klíčit* (zprav. o bramboru)

Bš křet, ČJA III-113

Odvoz. **ze-**

Srov.: píščet 2

18-11

klíhačka, -e, f.

klízačka, -e, f.

klóhačka, -e, f. *klouzačka*

SSJČ nář., ČJA I-35

42-53

klíhat (se), -ám, -ání ned.

klízat (se), -žo/-ám, -ání ned.

klóhat (se), -žo/-ám, -ání/-zání, hoklóhané ned. *klouzat se*: Gdiš tu venko klíže, bojím se velest. Děcka se klóhajó na cestě.

SSJČ nář. klóhat, Bš klízat', ČJA I-35

Odvoz.: **ho-**, **na-** **se**

11-23, 42-53

kliské, adj. *kluzký*: Báli sme se vilest, fšude kliské led.

11-23

klísku, adv. ve spoj. **je klísku je náledí, je kluzko**

Bš klízat' „klouzat“

Srov.: hlatku

11-23

klíščák, -a, m. *škvor*

(SSJČ „klíšť“, Bš „brouk roháč“, klešč „škvor“) ČJA II-58

19-93

klíšče, -í, f. plt. *kleče u pluhu* (viz obr. 6)

32-42-2

klízačka viz **klíhačka**

klízat viz **klíhat**

kločka, -e, f. *ručka u travní kosy* (viz obr. 3)

ČJA III-63

Srov.: róčka, rokuvidlu

32-3

klóhačka viz **klíhačka**

klóhat viz **klíhat**

klok, -a, m. ve spoj. **šefcofšší kloci** *bramborové šišky*

Srov.: čuráčkovy procesí (viz procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko), škrceňí pepci (viz pepeky), šolánke 1

26-69

klostáč, -a, m.

klusťoch, -a, m. *tlustý člověk, tlusťoch*

SSJČ tlusťoch

20-15

klosté, adj. *tlustý (o člověku)*

SSJČ tlustý, Bš kluščaný „velmi tlustý“, ČJA V-325

20-15

klot (se), klojo (se), ned. *klovat (se)*

Bš klůť

Srov.: globat se

19-2

klózavina, -e, f. *náledí*

expr.

Srov.: leduvica, vuklóska, vumrzafka, vumrzák

11-23

klózat viz **klíhat**

+**klozna**, -zen, n. pl.

kloznáňí/gloznáňí, -í, n. *udidlo (viz obr. 3)*

(Bš klůznať „zauzditi koně“) ČJA III-156

Srov.: hozďidlu

33-42

klubóček, -čko, m. *část máselnice (viz obr. 1)*

26-51

klusťoch viz **klostáč**

kmutřenka, -e, f. *kmotra*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-19

43-71

knedla, -e, f. ve spoj. **servítuvá knedla** *druh knedlíku vařený v ubrousku*
SSJČ servítový
26-67

knuflík, -o, m., též ve spoj. **žebrácké knuflík** *plod lopuchu*
SSJČ lid. žebrácké knoflíky, ČJA II-118
Srov.: bapka 1, kutačka, lepáček, patáček 1, tvarůžek 2, žebrák
18-7

kňafr, -o/-a, m. *knír*
SSJČ kňáry expr.
28-3

kňiška, -e, f. ve fraz. **žit na psí kňišku** *žit beze sňatku (o páru)*
30-23

kodlit, -ím, -eňí (+4.p.) ned. *tahat někoho za vlasy*
SSJČ nář.
23-55

kojál, -o, m. ve fraz. **dlóhé jak kojál** *o vysokém člověku*
expr.
Srov.: bidlu 2, čagan 3
20-13

kokla, -e, f. *šátek uvázaný pod bradu*
SSJČ nář., Bš
Dem.: koklička
27-4

kolaté mňesíc viz mňesíc

kolka, -e, f. *sněhová koule*
42-53

kolkuvat se, -ujo se, -uváňí ned.
koluvat se, -ujo se, -uváňí ned. *koulovat se*
SSJČ říd. a nář. kulovat se, ČJA I-33
42-53

kópelka, -e, f. *koupelna*
SSJČ nář., ČJA 1-194
31-3

kombík viz **gombík**

korvička, -e, f. *žlutý mravenec*
19-93

kořátku, -a, n. *houba liška*
SSJČ kuřátko nář., ČJA II-89
18-92

koškař/kúškař, -a, m. *podomní obchodník s kožkami*
SSJČ kožkář, kůžkář obl. mor.
36-12

kořár/kuřár, -o, m.
kutuvica, -e, f. *nepálená cihla*
(Bš kotovica „chalupa z kotů, z nepálených cihel“) ČJA I-201
Srov.: tropla, vepřák
34-14

kožílek, -lko, m.
kožílka, -e, f.
1. *kuželka*
ČJA II-197
42-45
2. ve spoj. **kólijó se kožílke hřmí**
11-29

kramolec/kramholec, -lca, m. *krční jařmo dobytka (viz obr. 8)*
SSJČ obl. krumpolec
Srov.: krpadlu
33-42

kravátla, -e, f. *vázanka*
expr.
Srov.: pinta, šlajfka/šlejfka
27-42

kravina, -e, f. *krmná řepa*
ČJA III-118
Srov.: burgíňa, burina
18-44

krbek, -pka/-pko, m. *nádoba na brousek*

SSJČ nář., Bš krbík, ČJA III-59

32-3

krčica viz **krfíca**

krčičák viz **krfíčák**

kréčř, -a, m. *krejčí*

SSJČ zast. a nář., Bš

34-43

krchňa, -ně, f.

krchňačka, -e, f. *levá ruka*

SSJČ nář. krchňačka, Bš krchaňa, krchá ruka

20-25

krizétka, -e, f. *druh sukně*

(SSJČ krizet „bavlněná tkanina s keprovou vazbou“)

27-24

krkat, -ám, -ání ned. *kuňkat (o žábě)*

(SSJČ říd. o havranech, Bš jen o slepici)

Srov.: škrókat

19-7

krmík, -o/-a, m. *chlívek pro vepře*

SSJČ krmník, Bš

Srov.: prasečák 1

32-23

krót, part. *akorát, právě*: Abes vjed'el, krót to nehod'elám! Krót šel du huspude. Začalo krót pršet, deš sme vešli.

47-11

krpadlu, -a, n. *krční jářmo dobytka (viz obr. 8)*

Bš krpadla, ČJA III-161

Srov.: kramolec

33-42

krfíca/krčica, -e, f. *krtek*

SSJČ krtice zast. a nář., Bš krtfíca, ČJA II-26

19-31

krťáček/krčičák, -o, m. *krtčí hromádka*

ČJA II-27 krťáček

19-31

krupáč, -a, m.

krupáček, -čko, m. *prvosienka jarní (Primula veris)*

Bš kropáčky, ČJA II-116

Srov.: bokvička

18-6

krov, -o, m. *krokev, trám v krovu kolmý k hřebeni i dolnímu okraji střechy*

(SSJČ krov ‚konstrukce nesoucí střešní krytinu‘) ČJA I-204

34-21-1

krvavník, -o/-a, m. *krvavec toten*

SSJČ krvavec ‚krvavec toten‘, Bš „Sanguisorba off.“

18-6

křapák, -o, m.

1. *stará obnošená bota*

expr.

SSJČ křáp

27-73

2. *velký kovový knoflík, zprav. u vesty*

Bš

27-5

křemela, -e, f.

1. *křemen*

SSJČ zast. a nář., Bš

Dem.: křemelka

15-2

2. *oblázek*

15-3

3. i m. *nechápaný člověk*: To só fšechno takoví starí křemele, ťi si už nič nepamatujó.

expr.

29-51-2

křesné pekáček viz **pekáček**

křidla, -e, f. *poklice*

SSJČ nář., ČJA I-145

31-51

křídlica, -e, f. *střešní taška*

(SSJČ křídlice nář. ‚krytina z břidlice‘) ČJA I-207

34-22

kšíre/šíre, -ú, m. (zprav. plt. m.) *šle*

Srov.: šande, šlehe

27-43

kubelanec, -nca, m. *výmět koně*

SSJČ nář., Bš kobylinec, ČJA III-196

32-51-4

kublih, -a/-o m. *kobliha, druh smaženého pečiva*

SSJČ koblíh nář., Bš, ČJA II-207

Dem.: kublížek

26-43

kucmoch, -o, m. *pokrm z brambor*

SSJČ nář.

26-71

kučičí tanec viz **tanec**

kuhótek, -tka/-tko, m. *vlčí mák (Papaver)*: Na polu si natrhali dřevčata heskí kitki s červených kuhótkú.

(SSJČ kohoutek ‚kohoutek luční‘) Bš kohútek, ČJA II-107

Srov.: ťolipán

18-7

kuláček, -čka/-čko, m. *knedlík (zprav. ovocný)*: Fčera sme mňeli kadrátkuví kuláčke.

Bš kuláčki s kadrátkama

Srov.: šiška

26-67

kulečka, -ček, plt. n. *kolečko na vožení hlíny*

SSJČ kolečko, Bš, ČJA III-162

Srov.: kurbica

33-1

kulek, -lko, m., zprav. v pl. **kulke** *zuby u dřevěných hrabí (viz obr. 2)*

(SSJČ kolek nář. ‚kolík‘) ČJA III-254

32-3

kulípke, -bek, pl. f. *nerovnoměrně vysoké strniště*

(SSJČ kolíbky nář. ‚hrst posečeného obilí‘, Bš dělat kolibke „pokosy ovsa shrabovati v hromádky, co by mohl vzít do náručí“) ČJA III-68

Srov.: pudřatke

32-46-1

kolombač, -a, m. *kolébka*

Bš kolombač

31-41

kulumá/chumulá, subst. adj. f. *bezrohá koza*

(SSJČ mysl. komolá ‚zvěř bez parohů‘) Bš kolomá, ČJA III-205

32-53

kuminář/kumiňář, -a, m. *kominík*

SSJČ kominář nář., Bš, ČJA I-178

31-21

kumiňíček, -čka, m. *pták rehek*

SSJČ kominíček nář., Bš

19-51

kumva, -e, f. *konev*

ČJA II-16

Dem.: kumvička

Srov.: cefna

32-31

kuneček, -čka, m. ve fraz. **svázat kunečke** *vyjít s penězi*: Vun bél rád, ešli svázál na kunec mňesíca kunečke.

expr.

40-5

kuněška, -e, f. *velký šátek, plachta na chování malých dětí*

SSJČ nář. i Bš konejška, konouška

Srov.: chúva, vudířka

25-64, 31-41

kuň, kuňa, m. *kobylka, skákaavý hmyz žijící v trávě nebo na stromech*

Bš/Kt, ČJA II-48

Dem.: kuňík, kuňíček

19-93

kuňí hlava viz **hlava**

kupeček, -čka/-čko, m. ve spoj. **brablenčí kupeček** *mravenišť*

SSJČ mravenčí kopeček

Srov.: brablenčák, brablenčisku, brableňisku

19-93

kupka, -e, f. *zvyšená část kamen, v níž byla trouba, popř. označení horní plochy kamen*

SSJČ nář. kobka, Bš kopka, ČJA I-175

31-6

kupr, -o/-a, m. *měď*

SSJČ zast. a nář. kuprový, kufrový ‚měděný‘

16

kurába, -e, f. *kůra stromu*

SSJČ nář. koráb ‚velký kus sloupnuté stromové kůry‘, Bš koráb ‚suchá kůra‘,

ČJA II-74

18-22, 18-23

kurbica, -e, f. *kolečko na vožení hlíny*

(SSJČ korbice ‚menší korba‘) Bš, ČJA III-162

Srov.: kulečka

33-1

kusisku, -a, n. *kosiště kosy (zprav. travní – viz obr. 2)*

SSJČ kosisko říd., ČJA III-46

32-3

kustka, -e, f.

1. *pecka v ovoci*

SSJČ kostka obl., Bš, ČJA II-7

18-35

2. *kotník*

(SSJČ kostka dem. ke kost) Bš, ČJA I-57

20-26

kúškař viz **koškař**

kuštuvat, -ujo, -uvání (+4.p.) ned. *ochutnávat, chutnat něco*: Kuštujte te kadlátke, još só duzrátí.

SSJČ koštovat zast. a ob.

Odvoz.: **vu-**

26-11

kuřa, -ře, f. *zchátralá, stará chalupa*
 expr.
 SSJČ nář. expr., Bš
 31-12

kutačka, -e, f. *plod lopuchu*
 Bš, ČJA II-118
 Srov.: bapka 1, knuflík, lepáček, patáček 1, tvarůžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík),
 žebrák
 18-7

kuřár viz **kořár**

kutek, -tko, m. ve fraz. **sedět na kutko** *sedět na bobku, dřepět*
 ČJA I-31
 Srov.: čupjet
 23-25

kutílek, -lko/-lka, m. *malá násypná železná kamínka*
 ČJA I-172
 Srov.: butek, kanónek, vincek
 31-6

kutkudákat, -ám, -áňi ned. *kdákat (o slepici)*
 SSJČ citosl. kodkodák, ČJA III-227
 Srov.: vdákat
 34-14, 32-55-3

kutóček, -čko/-čka, m. *část máselnice (viz obr. 1)*
 26-51

kutuvica viz **kořár**

kuzenka, -e, f. (zprav. v pl. **kuzenke**) *květ černého bezu*
 SSJČ nář. i Bš i ČJA II-120 kozinky
 18-25-1

kuzí bránka viz **bránka**
kuzí melí viz **melí**
kuzí veminku viz **veminku**

kúža, -e, f. *škraloup na mléce*
 ČJA I-106

Srov.: blaňa, žbloňa

26-5

kužeňáke, -ú, m. pl. *kožené kalhoty*

(SSJČ kožeňák ,kožený kabát')

27-2

kvelb, -o, m. *obchod*

SSJČ ob. a zast., Bš, ČJA II-174

36-2

kvelbuňk viz **gvelbuňk**

kvíčerek, -rko, m. *podvečer*: Dubré kvíčerek! (*pozdrav*)

SSJČ nář., Bš

30-1

kvíčerko, adv.

kvíčeró, adv. *v podvečer, k večeru*: Dubří kvíčeró! (*pozdrav*)

SSJČ nář., Bš, ČJA V-394

30-1

kvítku, -a, n. ve spoj. **mastní kvítku** *blatouch* (*Caltha*)

(SSJČ mastné knedlíky lid.) ČJA II-114

Srov.: babí plesk (viz plesk)

18-7

kvjetňák, -o, m. *květináč*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-152

Dem.: kvjetňáček

Srov.: hrnec

18-8

kvúlivá (+3.p.) prep. *kvůli*

SSJČ nář.

48-3

L

lajda, -e, m. i f. *nepořádný člověk, lajdák*

expr.

Bš lájda

Srov.: spoščenec
30-51

laska, -e, f. *lasička*
ČJA II-28
19-31

lať, -ťe, f.
1. expr. *hubený člověk*
20-14
2. expr. ve fraz. **je jako lať** o *hubeném člověku*
Srov.: chróst 1, šrafa, tečka, žingla 2
20-14

lebeňa, -ňe, f. *hlava*
expr.
SSJČ nář. expr. i Bš lebeň
Srov.: gebeňa/kebeňa, šiša 1, škupek
20-24

leduvica, -e, f. *námraza, náledí*
SSJČ nář., Bš, ČJA II-164
Srov.: klózavina, vuklóska, vumrzafka, vumrzák
11-23

legátka, -e, f. *židle s opěradlem*
SSJČ nář., Bš, ČJA I-154
Srov.: sesél, sesl
31-43

legrút, -a, m. *rekrut*
SSJČ nář. legrut
39-11

lepáček, -čko, m. *plod lopuchu*
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, patáček 1, tvarůžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18-7

letáček, -čko, m. *semínko pampelišky s chmýřím*
18-6

letupěř/litupěř, -a, m. *netopýr*

Bš letopěř, Bš/Kt litopěř, ČJA II-30, V-46

19-31

levorvér/levolvér, -o, m. *revolver*

39-14

líčit, -ím, veličené (+4.p.) ned. *natírat vápnem, bílit*

SSJČ obl. mor., Bš, ČJA II-203

Odvoz.: **ve-**, **du-**

34-16

lichuvné, adj. *lichý, osamocený, bez partnera*: Fšící lichuvní, keří nemajó partnera, se mosijó veplařit.

Bš lichní

48-61

liskat, -ám, zliskané (+4.p.) ned. *fackovat někoho, dávat někomu políčky*

SSJČ obl.mor., Bš

Odvoz.: **du-**, **na-** (+3.p.), **ve-**, **z-**

23-6

lisknót/lisknót, -o (+4.p.) dok. *dát někomu facku, políček*: Já ťe takový liskno!

SSJČ lisknout, lisknout obl. mor., Bš lisknút

23-6

lišťva, -e, f. *věšák*

SSJČ nář. (Bš "šrák, mísník, police") ČJA I-158

31-44

litupěř viz **letupěř**

lóbat (se), -ám, -ání (+4.p.) ned. *líbat (se)*

Odvoz.: **du-**, **pu-**, **z-**

25-3

lóbnót, -o, pulóbnoté (+4.p.) dok. *políbit*

Odvoz.: **pu-**

25-3

lobuvé/lobivé, adj. *libový (o mase)*

Bš lubivý, ČJA I-120

26-3

locka/lucka, -cke, f. *tolice vojteška*: Přivezli tři fúri locke, abi mňeli co dat koňom.
 SSJČ lucina, lucinka, lucerka, ČJA III-109 locérka
 Srov.: jetel/jetél
 18-45

lóč, -a, m. *louč*
 SSJČ louč f., ČJA I-182
 31-55

lófruvat, -ujo, -uváňi ned. *procházet se, chodit bez cíle*: Jož zasi lófruje pu lesi.
 Odvoz.: **pu- si, pru-**
 23-36

loháč, -a, m. *hloh*
 18-25-1

loháčí, -í, n. *hloží, keř hlohu*
 18-25-1

lokša, -e, f. (zprav. v pl. **lokše**) *nudle*
 ČJA I-96
 26-62

lokšuvá, subst. adj. f. *nudlová polévka*
 26-61

lónek, -nka, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
 (SSJČ lounek ‚zákolník‘, Bš lonek ‚zákolník‘) ČJA III-145
 Srov.: káčirek, platlónek, žapka
 33-21

lopák, -a, m. *kosa s obloukem (viz obr. 3)*
 ČJA III-60
 Srov.: plácačka
 32-3

lošňa, -ňe, f. *líšeň, vzpěra podpírající boky vozu o nápravu*
 SSJČ lušňa nář., Bš, ČJA III-124
 33-2

lótka, -e, f. *dřevěný sloupek v plotě*
 (SSJČ loutka staveb. ‚trámec k vedení beranidla‘) ČJA III-26
 Srov.: sucha
 32-2

loža, -e, f.

1. *kaluž*

SSJČ louže ,kaluž', ČJA II-138

Srov.: kaloža

12-44

2. *močůvka*

ČJA III-187

Srov.: ložůfka, lužuvica

32-24

ložůfka, -e, f.

lužuvica, -e, f. *močůvka*

SSJČ nář. loužnice (Bš lužovica „voda z louže“) ČJA III-187

Srov.: loža 2

32-24

lucka viz **locka**

lupata, -e, f. *lopata na vátí obilí*

(SSJČ lopata v ob. významu) ČJA III-88

Srov.: vitka, vjejica, vjejička

32-3, 32-46-3

lužuvica viz **ložůfka**

M

macek, -cka, m.

1. expr. *tlustý člověk i zvíře*: Ťi zající só letos takuví macci!

Srov.: deňa 1

20-15, 32-59

2. ve spoj. **je jak macek** expr. *o tlustém člověku*

Srov.: bečka 3, bigón, deňa 2, sládek

20-15

macocha, -e, f. *maceška, violka trojbarevná*

18-6

máčka, -e, f.

1. *omáčka*

SSJČ nář., Bš

Srov.: džgaja

26-63

2. expr. *břečka, řídké bláto*

Srov.: blaťisku, mačora, mačoranda, majda, sračka

11-28-2

mačora, -e, f.

mačoranda, -e, f.

majda, -e, f. *řídké bláto, břečka*

expr.

(Bš mačura „nechutná omáčka“)

Srov.: blaťisku, máčka, sračka

11-28-2

malí pivu viz **pivu**

maleček, -čko, m.

malíšek, -ško, m. *malíček*

ČJA I-55

20-25

maňískovo vojsko viz **vojsko**

márné, -ihu, adj. *tělesně slabý (o člověku)*

SSJČ nář. marný, Bš

Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, marodné/maródné, nazdechlené, nedoživé

20-16

marodné/maródné, adj. *slabý (o člověku)*

(SSJČ marodný řidč. ob. „nemocný, marod“)

Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, márné, nazdechlené, nedoživé

20-16

maslinka, -e, f. *máselnice (viz obr. 1)*

Bš, ČJA I-114

Srov.: masňica, masňička

26-51

masňica, -e, f.

masňička, -e f. *máselnice (viz obr. 1)*

SSJČ nář. másnice, Bš masnica, ČJA I-114

Srov.: maslinka

26-51

mastní, subst. adj. n. *tuk, omastek*
SSJČ mastné říd. (Bš masné „mastnota“)
26-33

mastní kvítku viz **kvítku**

maščátku, -a, n. *peroutka na maštění plechu*
ČJA I-340
26-46, 31-52

mašinka, -e, f. *sírka*
31-54

maškarád, -a, m., zprav. v pl. **maškaráďí** *masopustní průvod*
SSJČ nář. „člověk přestrojený za maškaru“, ČJA II-206
Srov.: vustatník
44-2

mašlička, -e, f. ve spoj. (**zavázat**) **na mašličko** *zavázat na kličku*
SSJČ ob. dem. „stuha, zprav. ozdobně uvázaná“, ČJA I-79
23-57

mečík, -a, m. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
(SSJČ „plochá příčka v žebrinách“) ČJA III-50
Srov.: příčka, svlak
32-42-4

melí, -í, n.
1. ve spoj. **kuzí melí šfovík** (*Rumex*)
ČJA II-117
Srov.: keselina, keselí zelí (viz zelí 1), ščavlík
18-7
2. ve spoj. **zaječí melí šťavel** (*Oxalis*)
Srov.: zaječí zelí (viz zelí 2), zajičí chléb (viz chléb)
ČJA II-4
18-7

menář/minář, -a, m. *mlynář*
(Bš mynářit)
Srov.: menářské/minářské, mlénské
34-51

menářské/minářské, -íhu, subst. adj. m. *mlynář*
(SSJČ mlynářský, Bš mynářský „tovaryš mlynářský“)

Srov.: mlénské, menář/minář
34-51

meší hóšku viz **hóšku**

mezivá (+4.p.) prep. *mezi*: Mezivá ňe se neplet!
SSJČ nář.
46-5

mhla, -e, f.
mlza, -e, f. *mlha*
SSJČ zast. a nář. i Bš mhla
11-25

mhlít, mhlí, ned. *mžít*
SSJČ nář, Bš mholiť
11-25

mica, -e, f.
micka, -e, f. *druh čepice*
Bš miclena
27-55

midrofka, -e, f. *druh sukně*
Srov.: midrová
27-24

midrová, -é/-í, subst. adj. f. *druh sukně*
Srov.: midrofka
27-24

milistrant, -a, m. *ministrant*
Bš milištrant
43-1

milistruvat, -ujo/-ojo, -uváňí, ned. *ministrovat*
(Bš milištrant)
43-1

mimová (+4.p.) *mimo*
46-5

minoté, -íhu, adj. *minulý*

SSJČ minutý nář.

47-12, 47-48

mislivárna, -ně, f. myslivna

SSJČ myslivárna říd.

32-8

místuvá (+2.p.) prep. *místo*

SSJČ nář.

46-5

míšejna/míšajna, -e, f.

míšajina, -e, f.

míšeňina, -e, f. *směska na krmení dobytka*

(Bš míšanina "směska") ČJA III-110, V-79 míšajna, míšejna

32-5

miškář, -a, m *zvěrokleště*

SSJČ zast. a obl. mor., Bš, ČJA III-214, V-177

19-25

miškovat, -ojo, -uváňi, vemiškované (+ 4.p.) ned. *nunvařit, klestit dobytek*

SSJČ miškovat zast. a obl. mor., Bš, ČJA III-214

Odvoz.: **ve-**

19-25

mlačinka, -e, f. *mladší služka*

SSJČ nář. i Bš mladšinka

32-12

mlad'ič, -a, m. *mladý výhonek*: Ten smrček má noví mlad'iče.

Srov.: véprsk

18-11

mlénské, subst. adj. m. *mlynář*

Srov. menář/minář, minářské

34-51

mlet (se), melo, (+7.p.) ned.

1. *hýbat, pohybovat*: Sotva melo čapama.

(SSJČ ob. „neklidně se pohybovat“) Bš

23-26, 23-32

2. *viklat se (o zubu)*: Zob se mňe mele,

mosím g dočtorovi.

ČJA I-48

24-46

3. *třást* : Mele něm zema.

Odvoz.: **ze-** : Zemlela já zema.

Srov.: petluvat

24-2

mlíku, -a, n. ve spoj. **hadí mlíku** *vlaštovičník větší (Chelidonium)*

SSJČ lid. i Bš hadí mlíčí

18-6

mlíza, -e, f. *míza*

Bš mlízga

18-23

mlza viz **mhla**

mňákat, -čo/ -kám, -ání ned. *mňoukat (o kočce)*

expr.

Odvoz.: **za-**, **ho-** **se**

Srov.: mňučet 1

32-58

mňech, -o, m. ve fraz.: **tma jak v mňecho** *velká tma*

expr.

(SSJČ zast. a nář. i Bš mých, ČJA III-234)

Srov.: d'upa 2, žuk

10-6

mňesíc, -a, m. ve spoj. **kolaté mňesíc** *měsíc, kolem kterého je světlé kolo*

Dem.: mňesíček

10-3

mňesíček, -čka/ -čko, m.

1. *kopretina*

ČJA II-112

Srov.: bílé mňesík (viz mňesík)

18-7

2. (zprav. v pl. **mňesíčke**) *piškotové cukroví ve tvaru půlměsíce*

26-45

mňesík, -a/ -o, m. ve spoj.: **bílé mňesík** *kopretina*

ČJA II-112

Srov.: mňesíček 1

18-7

mňoča, -e, m. i f. *člověk, který fňuká, kňourá*

expr.

29-66-1

mňočet, -ím, -eňí, homňočené ned.

1. expr. *mňoukat (o kočce)*

Srov.: mňákat

Odvoz.: **za-**, **ho-** **se**

32-58

2. expr. *nařikat, kňourat, fňukat*

Odvoz.: **ho-** **se**, **na-** **se**

29-66-1

mór, -a/-o, m. *spadané suché jehličí*

ČJA II-72

18-26

móra, -e, f.

1. *noční můra*

Bš mora

19-94

2. *motýl*

ČJA II-53

Srov.: mutchél

19-94

morák, -a, m. *krocán*

SSJČ obl., Bš, ČJA III-249

32-56-2

morka, -e, f. *krůta*

SSJČ obl., Bš, ČJA III-249

32-56-2

mozekantí, -tú, plt. m. *neposečená stébla ze sekáčem*

ČJA III-69

Srov.: hóseří

32-46-1

mrskút/mrskut, -o, m. *velikonoční pomlázka*
 SSJČ nář., Bš mrskut, ČJA II-216
 44-31

mrva, -e, f. *zcuchaná nesvázaná sláma*
 ČJA III-84
 32-46-1

mrvit se, -ím se, -eňí (v+6.p.) ned. *nimrat se (zprav. v jídle)*: Enem se f tém jídle pu-
 mrvíl.
 expr.
 SSJČ obl. expr.
 Srov.: drápat se, frfřit se, šošřit se
 Odvoz.: **du-**, **pu-** **se**, **ruz-**
 26-19

mucka/mucká, adv., čisl. neurč. *mnoho*: Belu tam mucka lido. Mucká se na tu řešila.
 ČJA V-397
 20-1, 50-31

mučár, -a/-o, m.
mučarína, -e, f. *močál*
 SSJČ nář. močár, Bš močárka, ČJA II-136
 12-45

muňa/moňa, -ňe, f. *nešika, nekňuba*
 SSJČ nář., Bš
 Srov.: graca, neréda, šiša 2
 29-72-1, 30-54

mutchél. -a, m. *motýl*
 ČJA II-54
 Srov.: móra 2
 19-94

N

nableščit, -ím, -ené (+4.p.) dok.
vebleščit, -ím, -ené (+4.p.) dok. *vyleštit (zprav. boty)*
 (SSJČ nablyštit říd. „nablýskat“, Bš bliščiti „leštit“)
 27-73

nabřesklé, -íhu, adj. *nakyslý (o mléce)*

Bš nabrzglý

Srov.: naščávlé, naščívlé, naščavlené

21-4, 26-5

nadrat se, *nadero se, -ané dok. opít se*

expr.

SSJČ nář.

Srov.: glgat, nažrat se

26-82

nadrané, adj. *opilý*

expr.

Srov.: nažrané

26-82

naháč, -a, m. *ocún*

SSJČ, Bš nahál

Dem.: naháček

18-6

náhrt, -o, m. *nárt, hřbet nohy (chodidla)*

Bš, ČJA I-56

20-26

nachocené, adj. *ochucený, okořeněný: Já mám rači nachocení jídlu.*

26-47

náklad, -o, m. *radlice u pluhu (viz obr. 6)*

ČJA III-40

32-42-2

námňeť, námťi, f.

zámňeť, -i, f. *sněhová závěj: Fšude námťe sniho.*

SSJČ náměť nář., záměť obl. mor., Bš záměť, ČJA II-160 záměť (pl.)

Srov.: závjet'

11-24

namrčenec, -nca, m. *nadutý člověk*

expr.

Srov.: frňa, nápara

29-62-1

nápara, -e, m. i f. *nadutý člověk*

expr.

Srov.: frňa, namrčenec

29-62-1

náradelník, -a, m.

náradník, -a, m. *radlice rádla (viz obr. 5)*

Bš náradník, ČJA III-44

Srov.: špica

32-42-2

násad, -o, m. *oplen, část předku vozu (viz obr. 7)*

(SSJČ násada v ob. významu) ČJA III-136

33-21

nasísat, -ám, -áňi ned. *nahlížet, nakukovat*

SSJČ nář., Bš sísat, ČJA I-44

Srov.: técit

29-56-5

náspa/náspja, -í, plt. n.

náspje, -pí, plt. n. *zápraží*

SSJČ náspa, náspě nář., Bš náspa, ČJA I-211

31-2

naščávlé, adj.

naščavlené, adj.

naščívlé, adj. *nakyslý (zprav. o mléce)*

SSJČ našťavlý říd.

Srov.: nabřesklé

21-4, 26-5

nazdechlené, adj. *slabý (o člověku)*

expr.

Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, márné, marodné/maródné, nedoživé

20-16

nažrat se, nažero se, -ané dok. *opít se*

expr.

Srov.: glgat, nadrat se

26-82

nažrané, adj. *opilý*

expr.

Srov.: nadrané

26-82

neděláč, -a, m. *lenoch*

expr.

Srov.: nepracant, scíplák 2, zhňilák, zhňilina, zhňilón

29-72-12

nedoživé, adj. *slabý (o člověku)*

expr.

(SSJČ *neduživý ,trpící neduhem, churavý, chorobný'*)

Srov.: chodě 2, choravé, chorlavé, marodné/maródné, márné, nazdechlené

20-16

nedoživec, -fca, m. *tělesně slabý člověk*

expr.

(SSJČ *neduživce ,neduživý člověk'*)

Srov.: scíplák 1, scíplina, sóchuťinář 1, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina

20-16

nedupranec, -nca, m. *velký jedlík, žrout*

expr.

Bš *nedopera „nedosyta“*

26-18

necht, -o, m. *nehet*

SSJČ *nehet, ČJA I-54, V-90*

20-25

nekadima adv. *někudy*

SSJČ *někady*

46-4

nepracant, -a, m. *lenoch*

Srov.: neděláč, scíplák 2, zhňilák, zhňilina, zhňilón

29-72-12

nepuddané, adj. *neposlušný, vzdorovitý*

expr.

(SSJČ *lid. nepoddajný ,vzdorný'*), Bš

30-53

nepuddanec, -nca, m. *neposlušný, vzdorovitý člověk*

expr.

Bš
30-53

neréda, -e, m. i f. *nešika*

expr.

Bš

Srov.: graca, muňa/ moňa, šiša 2

29-72-1

noc, -i, f. ve fraz. **škaredé jak noc** expr. *o nepohledném člověku*

expr.

20-24-24

noška, -e, f. ve spoj. **hosí noška** *kontryhel (Alchemilla)*

SSJČ husí nožka lid.

Srov.: hosí čapka (viz čapka 2), rosička, rosnička

18-6

nukrdle, -ete, n., zprav. v pl. **nukrdlata** *noky*

expr.

26-67

nůž, nuža, m. *krojídlo pluhu (viz obr. 6)*

ČJA III-41 (V-97,99)

32-42-2

nužěček, -čko, m. *nůž ve strojku na mletí masa*

31-52

O

omša, -e, f. *mše*

Bš

43-51

P

pabočiňák, -a, m. *pavouk*

(SSJČ nář. pabučina ,pavučina‘) Bš babučina „pavouk“, ČJA V-318 pabouk

Srov.: papučinář/ papučinář, pók

19-91

paďoch, -a, m. *králík*
32-59

pajšl, -o/-a, m. *vnitřnosti, vnitřní orgány*
expr.
(SSJČ ‚plíce‘)
Dem.: pajšlíček
20-28

pakátl, -a, m. *člověk malé postavy*
expr.
Srov.: cvrk, kerísek, malí pivu (viz pivu)
20-12

paleček, -čka, m. *pták střízlík*
SSJČ zast. a řidč., Bš, ČJA II-36
19-51

paléstra, -e, f. *pálka při hře na špačka*
SSJČ zast. a nář.
42-4

palica, -e, f. *hlava*, ve spoj. **je na palico** expr. *je hloupý, nemá to v hlavě v pořádku*
expr.
(SSJČ *palice ‚paličatý člověk‘*, Bš *palica ‚tvrdá hlava‘*)
Srov.: blem
29-16

palicáč, -a, m. *tvrdohlavý člověk*
expr.
20-24

pálka, -e, f. *palička česneku*
SSJČ nář. (Bš *palka ‚hlavička špendlíku, hřebíku atd.‘*)
18-52

panáček, -čka, m. ve fraz. **je jako panáček** expr. *o pěkném, pohledném člověku*
20-24-23

pančucha, -e, f. *punčocha*
Bš *pančocha*
Dem.: pančuška
27-34

pančucháče -ú, plt. m. *punčochové kalhoty*
27-34

pandrav/pandrab/pandrát, -a, m.

pandrava, -e, f. *larva chrousta*

SSJČ obl. pondrava, Bš pandrab, ČJA V-37, V-265
19-92

pant, -a/-o, m. *popruh*

SSJČ nář., ČJA III-165 popruh u trakaře
33-1

pantuk, -a/-o, m. *větší úzká sekera s dlouhým topůrkem*

SSJČ nář., Bš
34-21

papučiňář/papučinář, -a, m. *pavouk*

ČJA II-57, V-37, V-318 babučiňář

Srov.: pabočiňák, pók
19-91

pára, -e, f. ve fraz. **je put paró je opilý**

expr.
26-82

paradajský jablíšku viz **jablíšku**

párník, -a/-o, m. *perna, oddělení po straně mlatu sloužící k uložení obilí*

SSJČ nář., Bš „oddělení ve stodole“, ČJA III-16
32-21

pasuvat, -ujo, ned. *hodit se někam, padnout*: Ten šrófek tam nepasuje.

SSJČ pasovat zast. ob.

Odvoz.: **na-**, **za-**

27-12

pastvica, -e, f. *pastýřka*

SSJČ nář., Bš

32-12

patáček, -a, m.

1. *plod lopuchu*

(SSJČ paták ,malá kulatá kovová nebo jiná ozdoba‘) Bš patáčky, patáčí

Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, tvarůžek 2, žebrácké knuflík

viz (knuflík), žebrák

18-7

2. *prášek, pilulka, tabletk*

24-72

páteř, -a, m. *páteř, podstatná část kostry obratlovců složená z obratlů*

SSJČ pouze páteř f.

20-2

patra, -tér, plt. n. *patro ve stodole*

SSJČ patro, Bš, ČJA III-15

32-21

pazderák, -a, m. *obecní almužník*

SSJČ nář., Bš „podruh bydlící v pazderně“

Srov.: puřádňík, puřítkař

37-31

pedinuvat viz **bedinuvat**

pedoška, -e, f.

pedoša, -e, f. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*

SSJČ poduška, Bš, ČJA III-158

Srov.: fotru, putklad

33-42

pekáč, -a, m. *vdolek, placka*

SSJČ nář., Bš „placka“

Dem.: pekáček

26-69

pekáček, -čka, m. (zprav. v pl. **pekáčke**)

1. *placka*

SSJČ nář., Bš

26-69

2. ve spoj. **křesné pekáček** *placka z bílé mouky*

26-71

pekárna, -ně, f. *pec na pečení chleba*

SSJČ nář. pekárna, Bš pekářeň, ČJA I-173

31-6

pekl, -a, n. ve spoj. **je praščené peklem** *je zbrklý, ztřeštěný*

expr.

Srov.: je hrk
29-51-2, 29-63-6

peň, pňa, m. *kmen*
SSJČ zast. a nář., Bš, ČJA II-77
18-22

pepek, -pka, m. ve spoj. **škrceňi pepci** *bramborové šišky*
Srov.: šefcofščí kloci (viz klock), čuráčkovovo procesí (procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko), šolánke
26-69

perleťáč, -a, m.
perleťák, -a, m. *perleťový knoflík*
Srov.: permutr
27-5

permutr, -a/-o, m. *perleťový knoflík*
Srov.: perleťáč, perleťák
27-5

permutruvé, adj. *perleťový (o knoflíku)*
27-5

perzóna, -e, f. ve spoj. **to je perzóna** expr. *o člověku velké postavy*
SSJČ ‚postava‘
20-17

petluvat, -ojo, -áňi (s+7.p.), ned. *třást (se)*: Zema s něm petluvala. Srdíčku začlu petluvat.
SSJČ nář. pajtlovat
Srov.: mlet 3
24-2

petrulín/petrolín, -a, m. *petrolej*
SSJČ petrolín zast. a nář., Bš, ČJA I-183
17

pičkrle viz **čičkrdle**

picháč, -a, m.
pichláč, -a, m. *trn*
SSJČ nář. pichláč
18-12

piják, -a, m. *klíště*

SSJČ nář., ČJA II-60

19-95

pimpera, -e, f. *pápěrka, odraný osten ptačího pera se zbytkem peří na konci*

ČJA II-202

Srov.: řinčera

19-41

pinčl, -a, m. *malý motocykl (pův. zn. Pionýr)*

33-6

pinožit se, -ím, se, -eňí (s+7.p.), ned. *pachtit se, plahočit se*: Děda se s tím celé deň pinoží a furt nič.

SSJČ nář., Bš „podnikat nebo dělat něco, k čemu nestačí síly“

Odvoz.: **ho- se, na- se**

29-73-1

pinta, -e, f. *vázanka*

SSJČ zast. a nář.

Srov.: kravátla, šlajfka/šlejfka

27-42

pivu, -a, n. ve spoj.: **malí pivu** *člověk malé postavy*

expr.

SSJČ přen. expr.

Srov.: cvrk, kerísek, pakátl

20-12

pjera, -e, f. *nadíváný kynutý knedlík*

SSJČ nář., Bš „velká kyslá šiška, nadívaná povidlím“

26-67

plácačka, -e, f. *kosa s obloukem (viz obr. 3)*

ČJA III-60

Srov.: lopák

32-3

plaňka, -e, f. *dřevěný trámek v podlaze stání*

(SSJČ říd. „přitesaný trámec“) ČJA III-24

Srov.: dřeňica

32-23

plafák, -a/-o, m. *valník*
 SSJČ platón, platoňák, ČJA III-149
 33-2

pláteňáke/pláťeňáke, -ú, plt. m.
pláteňice, -0, plt. f. *plátěné kalhoty*
 (SSJČ i Bš pláteňák ,plátěný kabát') SSJČ nář. i Bš pláteňice
 27-2

platlonek, -nka, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
 ČJA III-145
 Srov.: káčírek, lónek, žapka
 33-21

plazák, -a, m. *slimák*
 ČJA II-61
 Srov.: slimták
 19-82

plecháč, -a, m. *plechový knoflík*
 27-5

plesk, -o, m. ve spoj. **babí plesk** *blatouch (Caltha)*
 Bš, ČJA II-114
 Srov.: mastní kvítku (viz kvítku)
 18-7

pleskáč, -a, m. *větší plochý kámen*
 SSJČ nář., ČJA II-121
 Srov.: pleskaté kameň (viz kameň)
 15-3

pleskaté kameň viz kameň

plesňivé, adj. *šedivý (o vlasech)*
 Bš, ČJA I-40
 20-23

pletínka, -e, f. *houska*
 SSJČ říd., zast. a nář., ČJA I-137
 Srov.: žemlička
 26-42

pliskěj, -a, m. *puchýř*

SSJČ nář. i Bš pliskýř

24-41

plóhota, -e, f. (zprav. v pl. **plóhote**) *plískanice, déšť se sněhem*

Bš plouhota „deštivé počasí, slota“

11-24

ploščavica, -e, f. *drobný vytrvalý déšť*

Bš pluskavica „deštivé počasí“

11-28

plutna, -e, f., zprav.

1. zprav. v pl. **plutne** *díly plotny*

ČJA I-177

Srov.: šína, šindel 1

31-6

2. *odhrnovačka (horní část radlice, která klopí brázdovou skývu – viz obr. 6)*

SSJČ plutna zast. ‚deska‘, ČJA III-39

Srov.: deska 2

32-42-2

pobóchané, adj. *přihlouplý*

expr.

Srov.: puhlóplé

29-51-2

pobóchanec, -nca, m. *přihlouplý člověk, popleta*

expr.

Srov.: pofrťelec, puťapanec, zbrk

29-51-2

pocař/pucař -a, m. *lhář*

expr.

Srov.: cegán/cigán, holhanec/volhanec

29-74-83

pocuvat/pucovat, pucojo/pocujo (+4.p.), ned. *lhát někomu*: Nevjeřte mo, von vás pocuje!

expr.

Srov.: cegáňit/cigáňit

29-74-83

póček, -čka/-čko, m. *mladá pýchavka*
(SSJČ nár. pouk ,něco vypouklého', Bš pouček „míč“)
18-92

podolícke, -ú, plt. m.

puďlícke, -ček, plt. f. *mužské spodní kalhoty, spodky*
(Bš podolicka „spodní sukně“) SSJČ nár. podvlíčky, ČJA I-82 pudlícke
27-32

pořřelec, -lca, m. *ztřeštěnec, popleta*

Srov.: pobóchanec, puřapanec, zbrk
29-51-2

pók, -a, m. *pavouk*

ČJA II-57, V-37, V-318

Srov.: pabočiňák, papučíňář/papučinář
19-91

pólínka, -e, f. *slunéčko sedmitečné*

ČJA II-47

Srov.: veronka
19-92

póščet, -í, ned.

1. *tát (o sněhu)*

SSJČ pouštět nár.

11-24

2. *klíčit (zprav. o bramboru)*

(SSJČ pouštět ,vyhánět listy nebo kořeny') ČJA III-113

Srov.: klet

18-11

+potra, -e, f. *máslo*

SSJČ putra nár., Bš, ČJA I-112

26-51

póza, -e, f. *pavuza*

SSJČ obl. pauza, ČJA III-125

33-24

pózňík/pózňnik, -a/-o, m.

pózňák, -a/-o, m. *provaz na utažení pavuzy*

SSJČ pavuzník, ČJA III-126

33-24

pracna, -e, f. *brzdící špalek* (viz obr. 7)
(SSJČ poněk. zast. ‚tlapa‘) ČJA III-128
Srov.: šlajfuc, šlajfholc, špalek
33-21

pragl, -o/-a, m.
pragr, -o/-a, m. *plácačka na vyprášení koberců*
ČJA V-417
28-42

prasečák, -a/-o, m.
1. *chlívek pro vepře*
Srov.: krmík
32-23
2. *vepřín*
32-15

prezvurst, -o, m.
přezbuřt, -o, m. *tlačěnka*
SSJČ zast. presbuřt
26-32

prizma, -e, f. *krecht*
ČJA III-119
32-21

procesí, -í, n. ve spoj. **čuráčkově procesí** *bramborové šišky*
Srov.: maňískovo vojsko (viz vojsko), šefcofští kloci (viz klock), škrceň pepci (viz pepek), šolánke
26-69

prskat se, -á se, -ání ned. *projevovat pud k páření (o kočce)*
(SSJČ jen o koze) ČJA III-222
Srov.: břóskat se
19-23

prst, -a, m. *roženec, část kosy* (viz obr. 3)
ČJA III-62
32-3

prsteňák, -a/-o, m. *prsteník*
20-25

prufivá adv. i prep. (+3.p.) *proti, naproti*
 SSJČ nář. i Bš protivá
 46-5

+přepáč, -a, m. *svah, hráz*
 (Bš na přepáš „na druhé straně kopce“, vzít přepáč „převrátit se“)
 12-21

přezbuřt viz **prezvurst**

přežvechovat, -ojo, -ání ned. *přežvykovat*
 ČJA III-180
 19-2

přicmrndávač, -a, m. *kibic v kartách*
 expr.
 SSJČ přicmrdovač, přicmrndávat
 42-43

příčka, -e, f. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
 (SSJČ ‚součást nějakého zařízení, která spojuje napříč dvě části‘) ČJA III-50
 Srov.: mečík, svlak
 32-42-4

příkupa, -e, f. *příkop u cesty*
 SSJČ nář., Bš, ČJA II-146
 Srov.: taras
 33-9

přípřež, -a, m. *tažná zvířata (zprav. koně) zapřažená k vozu*
 SSJČ jen f. (Bš „trávnice uvázaná na nažatou travu“)
 33-41

přísada, -e, f. *sazenice*
 SSJČ nář. (Bš „hlavatice zelná“) ČJA II-15
 18-11

přivurat, -ám, -ané dok. *zorat hlubokou orbou*
 32-42

přivurávat, -ám, -ané ned. *orat hlubokou orbou*
 (SSJČ ‚znovu zorávat‘) ČJA III-33
 32-42

psí jazéček viz **jazéček**

psí kníška viz **kníška**

psutskí pučasí viz **pučasí**

psutstvo/psuctvo, -a, n. *přilišná rozpustilost*

expr.

Bš psostvo

29-71-6

psusel/psuser, -o/-a, m. *jitrocel větší (Plantago maior)*

SSJČ psosel, psoser lid. ‚název některých léčivých, nepříjemně páchnoucích rostlin‘,

ČJA II-103

Srov.: hošatec, meší hóšku (viz hóšku), sloňi hochu, volskí hochu (viz hochu)

18-6

pšeňca, -e, f. *pšenice*

SSJČ pšence nár., ČJA III-55, V-78

18-41

pšeňčnisku, -a, n. *strniště po pšenici*

SSJČ pšeničnisko nár.

32-41

pubučák, -a/-o, m., zprav. v pl. **pubučáke** *pobočnice, část koňského postroje (viz obr. 8)*

Bš, ČJA III-159

33-42

pučáď adv. *potud*

SSJČ pocaď nár.

Srov.: putáď

46-3

pučasí, -í, n. ve spoj. **psutskí pučasí** *špatné počasí*

expr.

(SSJČ psovský)

11-1

pudešva/putšva, -e, f. *spodní část (zakončení) plazu (viz obr. 6)*

(SSJČ podešev, Bš podešva - oba ‚podrážka‘) ČJA III-38b

32-42-2

puďížď, -ďe, f.

puďíška/puťíška, -e f.

puďížďa, -ďe, f. *podjížd'ka (viz obr. 7)*

Bš podýžďa, ČJA III-133
33-21

puclaha, -e, f. *strop*
SSJČ nář. i Bš podlaha, ČJA I-187
31-33

puclíčke viz **podolíčke**

puclivá (+2.p.) prep. *podle*
SSJČ podlivá nář., ČJA V-380
46-5

puďratke, -ú, plt. m. *nerovnoměrně vysoké strniště*
ČJA III-68
Srov.: kulípke
32-46-1

puďvečírka, -e, f. *sléz*
Bš
18-82

puhlóplé, adj. *přihlouplý*
expr.
SSJČ nář.
Srov.: pobóchané
29-51-2

puhrabáč, -a, m. *cestář*
SSJČ nář., Bš, ČJA II-169
33-91

puhřebář, -a, m. *zaměstnanec pohřební služby*
43-73

puclmu, adv.
pušmu, adv. *dusno před bouřkou*
Bš puclmo
Srov.: sparnu
11-2

pukéta, -e, f. *kytice*
SSJČ říd. pugéta, Bš puketa
18-14

pulének, -nko/-nka, m. *pelyněk (Artemisia)*

ČJA II-104

18-6

puleva, -e, f. *obleva*

SSJČ nář., Bš, ČJA II-167

Srov.: vudmňek

11-24

pumale, adv. *pomalu*

SSJČ pomaly nář., ČJA I-92

47-13

pumpelich, -o/-a, m.

pumpeliša, -e, f. *pampeliška*

SSJČ nář. pumpelišek, Bš pumpelica, ČJA II-110

18-6

punčocháče viz pančucháče

pupravuvat, -ojo, -uvání (+4.p.) ned.

spravuvat, -ojo, -uvání (+4.p.) ned. *poklízet dobytek*

SSJČ popravovat, spravovat nář., Bš spravit krávu „poklidit“, ČJA III-183

32-5

pupravit, -ím, -ené (+4.p.) dok. *poklidit dobytek*: Babička šla pupravit dubetek. Jož máš dubetek pupravené?

SSJČ popravit nář., Bš

32-5

purichtuvat, -ojo, -uvané (+4.p.) dok. *dát do pořádku, uklidit*: Neš se Aňička vrátí, fšeko purichtujem, nič nepozná!

Srov.: puruvnat

28-42

puruvnat, -ám, -ané (+4.p.) dok. *uklidit, dát do pořádku*: V garáži si tu puruvné, još se na tu nemožo d'ívat.

SSJČ porovnat zast. a nář.

Srov.: purichtuvat

28-42

puřádňík, -a, m.

puřítkař, -a, m. *obecní almužník*

SSJČ zast. a nář. pořádník (zast. a nář. pořídka ,stanovený řád, postup, podle kt. se vystřídají jednotlivci při konání určité povinnosti') Bš pořádník „obecní sluha“

Srov.: pazderák

37-31

pusépátku, -a, n. *drobenka*

ČJA I-142

Srov.: híška, drupke

26-46

pusmradít, -ím, *pusmraděné dok. zatopit, málo roztopit kamna*

expr.

(SSJČ smradit)

Srov.: bzdít, zapšóknót

31-6

pustřepek, -pko, m. *vejce snesené bez skořápky*

ČJA III-233

32-55-2

pušmu viz **puchmu**

pušplichuvat, *pušplicheje, ned. poprchávat*

SSJČ pošplichovat obl. mor.

Srov.: kapčit

11-28

putád' adv. *potud*

SSJČ potád', potad' nář.

Srov.: pucád'

46-3

putkán, -a, m. *potkan*

SSJČ ob. potkan, ČJA II-29

19-31

putklad, -o, m. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*

(SSJČ ,to co se klade pod něco') Bš, ČJA I-158

Srov.: fotru, pedoša, lefoška

33-42

putkladek, -tka, m. *část dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*

ČJA III-46

Srov.: stulička 2

32-42-3

putróblé, adj. *hloupý (o člověku)*

expr.

29-16

putslamka/putslámka/puslamka, -e, f. *prostěradlo*

SSJČ podslamka říd., poslamka zast. a nář., Bš poslámka, ČJA I-160

31-42

puťapanec, -nca, m. *přihloupý člověk*

expr.

Srov.: pobóchanec, pofrťelec, zbrk

29-51-2

puťírat, -ám, -ání (+4.p.) ned. *čechrat lněná vlákna, zbavovat je nečistot a pazdeří*

SSJČ tex. potěrat

32-46-6

puťírka, -e, f. *nástroj k ručnímu potírání lnu*

SSJČ potírka nář.

32-46-6

puťíška viz **puďížd'**

puvija, -e, f. *vichřice, sněhová vánice*

Bš

Srov.: fijavica, zametaňica

11-24

puvjetří, -í, m.

1. *počasí*

SSJČ povětrí říd.

11-1

2. *silný vítr*

SSJČ povětrí poněk. zast. ob.

11-33

3. *vzduch*: Drak lítá visoko f puvjetří. Dneska je dubří puvjetří, pjekně se déchá.

SSJČ povětrí poněk. zast.

11-32

puvrhél, -a/-o, m. *zakrslý, často pokroucený strom*
(SSJČ *povrhel* ‚něco, čím se opovrhuje‘)
18-2

R

rajfajzenka, -e, f. *spořitelna*
(SSJČ ‚menší úvěrové družstvo‘)
40-3

ráhnu, -a, n. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
(SSJČ obl. *ráhno* ‚bidlo, tyč‘)
Srov.: *čagan 2, haloza 2, šantala, špigér*
20-13

ráhinku, -a, n. *bidýlko pod kamny*
(SSJČ obl. *ráhno* ‚bidlo, tyč‘) ČJA I-170
Srov.: *hambálek*
31-44

ramena, -0, plt. n., též ve spoj. **zadní ramena** *zadní ramena vozu (viz obr.7)*
(SSJČ ‚to, co připomíná rameno‘) ČJA III-132
33-22

ramínka, -nek, plt. n. *ramena u dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
ČJA III-48
Srov.: *drábica, vud'ič*
32-42-3

randlík, -o, m. *rendlík*
SSJČ nář.
31-51

rebí vučku viz **vučku**

réglík, -a, m. *závlačka u řetízku (část vozu - viz obr. 7)*
(SSJČ *ryglík* ob. ‚obrtlík, zástrčka‘) ČJA III-140
Srov.: *róblík, zároblík*
33-21

relík, -o, m. *cop*

Bš, ČJA I-37

28-22

repeška, -e, f. *červený mravenec*

Bš

19-93

retůnk, -o, m. *vůz záchranné služby, záchranka*

(SSJČ *retuňk* ‚záchrana, pomoc‘, Bš *retovat* ‚zachránit‘)

24-71

réž, -a, m. *rýže*: G večeri sme mňeli k masu tem réž.

SSJČ nář. *rejž* f., Bš *réž* f.

Dem.: *réžek*: Dali sme si k temu *réžek* a *kompót*.

26-71

ribizl, -o/-a m. *rybíz*

18-33

rigel, -glo/-gla, m. *podélný trámek v plotě*

SSJČ *rýgl*, *rygl* stav. slang ‚paždík u plotu‘, ČJA III-28

Dem.: *riglík*

32-2

rífa/grífa, -e, f. *vrchní bidlo žebřin*

Bš *gréfa*, ČJA III-122

33-2

richlu, adv. *rychle*: *Richlu tam hópňi!*

SSJČ *rychlo* zast. a nář., ČJA I-62

47-13

rína/rena, -e, f. *okapový žlab*

SSJČ obl. *rýna*, ČJA I-209

31-21

rizek, -ska, m. *houba ryzec pravý*

SSJČ *ryzec*, ČJA II-92

Srov.: *serúfka*

18-91

róbl, -a, m. *kolík na utahování povřísla*

SSJČ říd. *roubel*, Bš, ČJA III-71

Dem.: róblík
32-46-1

róblík, -a, m.
zároblík, -a, m. *závlačka u řetízku (viz obr. 7)*
ČJA III-140
Srov.: réglík
33-21

róbluvat, -ojo/-ujo, naróbluvané (+4.p.) ned. *roubovat (strom)*
ČJA II-9
Odvoz.: **na-**, **při-**, **za-**
18-35-4

róčka, -e, f. *ručka u travní kosy (viz obr. 3)*
(SSJČ ručka nář. ‚držadlo‘, Bš „rukovět rozličných nástrojů“) ČJA III-63
Srov.: kločka, rokuvidlu
32-3

róchat, -ám, -ání (+7.p., s+7.p.) ned. *dělat hluk, bouchat*: Ráno stane a tag róchá f kocheři z hrnkama, že fšechni zbodí. Neróché tak ze fšém!
SSJČ rouchat zast. (Bš „udeřit, bít“)
Odvoz.: **na- se**
23-6

rochla, -e, f. *úžlabina, strž, rokle*
SSJČ nář. rochce, Bš rochl' a
12-22

rokuvidlu, -a, n. *ručka u travní kosy (viz obr. 3)*
ČJA III-63
Srov.: kločka, róčka
32-3

rompál, -o, m. *chumáč ovoce*
Bš „třešeň, mnoho třešní na halouzce“, ČJA II-6
Srov.: chomáč, žvanec
18-35-3

róp, -a, m.
rópa, -e, f. *bouchoř, znetvořený plod švestky*
ČJA II-5
18-31

rosička, -e, f.

rosnička, -e, f. *rostlina kontryhel*

(SSJČ rosička ‚název rosnatky okrouhlohlísté‘, Bš rosnička ‚zelinka‘)

Srov.: hosí čapka (viz čapka 2), hosí noška (viz noška)

18-6

rótpudňa, -e, f. *rovný omítnutý strop*

31-33

rusfajruvat, -ujo, -uvané dok. *roztopit kamna*

SSJČ fajrovat

Srov.: ruzdamfčit, zadamfuvat, zahajcuvat/zahicuvat

31-6

ruspóščet, -ím, -eňí ned. *škvařit sádlo*

ČJA I-123

Srov.: veškvářet

26-33, 34-5

ruzdamfčit, -ím, -ené dok. *roztopit kamna*

Srov.: rusfajruvat, zadamfuvat, zahajcuvat/zahicuvat

31-6

ruzglábit, -ím, -ené (+4.p.) dok. *otevřít dokořán*

expr.

SSJČ rozglábit nář., Bš rozgábit

31-32

ruzřechtaneč, -nca, m. *člověk, který se rád směje*

expr.

SSJČ rozřehtaný

29-66

ružít, ružnót, -no, ružnoté/ružeté dok. *rozsvítit*

SSJČ rožnout obl., Bš rožit, ČJA I-181

31-53

Ř

řad, -o, m.

řádek, -tka/ -tko, m.

1. *pokos, řada pokosené trávy, ležící v pruhu*

(SSJČ říd. a zast. řad ‚řada‘) ČJA III-98

32-46-1

2. zprav. v pl. **řátke** hromádky posečeného obilí

ČJA III-66

32-46-1

řemínek, -nko/-nka, m. *svorník cepu* (viz obr. 3)

(SSJČ ‚kožený pásek‘) ČJA III-80

32-3

řib, -o/-a, m.**říbek**, -pko/-pka, m. *jedlá houba*

Bš hřib, ČJA II-88, V-277

18-9, 18-91

řípkuvá, subst. adj., f. *houbová omáčka*

26-64

řisa, -e, f. *řasa u oka*

SSJČ nář. řasa, Bš

20-24-6

řit, -ří, f.**řití**, -í, n. *spodní část snopu*: Pudává mě te snupe řítama.

SSJČ nář. řit, Bš řítí, ČJA III-72

32-46-1

řóčet, ročí, -eří ned.**řókat se**, -á se/řóče se, -áří ned. *projevovat pohlavní pud* (o prasnici)

ČJA III-211

19-23

řvat, -e, -aří ned. *bučet* (o krávi)

(Bš „vydávat silný hlas“) ČJA III-179

Srov.: hočet

32-52-3

S

sádluvé, subst. adj. m. *druh drobného cukroví, kakaový koláček ze sádlového těsta*

26-45

salám, -o, m. *nepečený moučník ve tvaru uzenářského výrobku*

26-45

saminét, -a/-o, m. *samet*

Srov.: sumet

27-15-1

saminétuvé, adj. *sametový*

27-15-1, 27-2

sátka, -tke, f. *vrstva obilí k mlácení*

SSJČ nář., Bš, ČJA III-81

32-46-2

sažit, -í, ned.

sežit, -í, ned. *padá mlha, drobně mží*

(SSJČ sažit nář. ‚proudit, vanout o chladu‘) ČJA II-156 seží

11-25

scíplák, -a, m.

1. i **scíplina**, -e, f. *tělesně slabý člověk*

expr.

SSJČ scípák, scíplotina (Bš scíplina „nedochůdče“, ČJA V-271

scípnout)

Srov.: nedoživec, sóchuťinář, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina

20-16

2. *lenoch*

expr.

Srov.: neďeláč, nepracant, zhňilák, zhňilina, zhňilón

29-72-12

sčisťit se, -í se, dok.

sčisťovat se, -oje se, ned. *čistí se (o krávi)*

ČJA III-173 sčisťuje se

19-23

sečka, -e, f.

sekajina, -e, f.

sekajna, -e, f. *řezanka, drobně nařezaná píce, zvl. sláma*

SSJČ obl. sečka, nář. sekajna, Bš sečka, ČJA III-184, V-79 sekajna

32-5

sečkvica, -e, f. *řezačka, stroj na řezání píce*

SSJČ sečkovice obl., Bš, ČJA III-185

32-5

sedluvé, adj. *podsední (o koni)*
 SSJČ sedlový říd., ČJA III-198
 33-4

sekajina, sekajna viz **sečka**

sekňica, -e, f. *větší obytná místnost nebo místnost vůbec*
 SSJČ seknice nář., ČJA I-186
 Dem.: sekňička
 31-3

sepka viz **sípka**

sépka, -e, f. *místnost, kam se ukládá zrno*
 ČJA III-96
 Srov.: húra 2
 32-21

serúfka, -e, f. *houba ryzec pravý*
 Bš „houba Agaricus lactifluus“, ČJA II-92
 Srov.: rizek
 18-91

servít, -a/-o, m. *ubrus*
 (SSJČ zast. a nář. ‚ubrousek‘)
 Srov.: tištuch
 31-45

servítuvá knedla viz **knedla**

sesél/sesl, -sla, m. *židle s opěradlem*
 SSJČ zast. a nář. sesle f., ČJA I-154
 Dem.: seslík, sesílek
 Srov.: legátka
 31-43

sestríňe, -te, n. (zprav. v pl. **sestríňata**) *bratranec nebo sestřenice, příbuzní*
 SSJČ nář., Bš „vlastník, druzí bratranci a sestřenice“
 Srov.: bratráňe, bratříňe
 30-21

sežit viz **sažit**

schuř, -a, m. *tchoř*
SSJČ schoř obl., Bš
19-31

sifón, -o, m. *sodová voda, voda pod tlakem nasycená kyslíčnícem uhličitým*
SSJČ řidč. a obl. mor.
26-83

sípka/sepka, -e, f.
sipkuvina, -e, f. *sypek, pevný povlak peřin, do něhož je vloženo peří*
SSJČ nář. sypka (sypkovina ,tkanina na sypky') ČJA I-163
Srov.: angín, sofka
31-42

sklókačka, -e, f.
sklókač, -a, m.
sklókadlu, -a, n. *tlukadlo, pohyblivá část stojaté máselnice (viz obr. 1)*
(SSJČ stloukačka ,máselnice') ČJA I-115
Srov.: hůlka 3
26-51

sklókat, -ám, -ání ned. *stloukat máslo*
SSJČ stloukat, ČJA I-113
26-51

sklupec, -pca, m. *vikýř*
SSJČ sklopec nář. ,sklápěcí zařízení, zprav. padací dveře v podlaze nebo ve stropě',
Bš
31-21

skrblant/zgrblant, -a, m. *lakomec*
expr.
SSJČ skrblík
Srov.: držgroš, hladňoch, chrtón, škrťa, škrťón
29-62

skrzevá adv. i prep.(+4.p.) *skrz*
SSJČ nář., Bš
46-5, 48-3

skřípka/skřipka, -e, f. *chřípka*
24-33

skuk, -o, m. ve spoj. **jelení skut** *rostlina plavouň vidlačka*
SSJČ jelení skok lid., Bš
18-72

skutná, adj. *březí (o koze)*
SSJČ skotná zast. a obl., ČJA III-207
19-23

sladák, -a/-o, m. *letní druh jabloně se sladkými plody*
SSJČ sládě
18-27

sladec, -tca, m. *osladič*
Bš
18-82

sládek, -tka, m. ve fraz. **je jak sládek** *o tlustém člověku*
expr.
Srov.: bečka 3, bigón, deňa 2, macek 2
20-15

slak, -o, m. *svlačec*
SSJČ zast. a nář. svlak, Bš, ČJA II-108
Srov.: šlatec/žlatec
18-7

slamiňák, -o, m.
slamňák, -o, m. *slaměný klobouk*
27-54

slamňenka, -e, f. *ošátka, pův. určená na kynutí vymíseného těsta*
SSJČ obl. mor., Bš slamenica, ČJA I-129
26-41

slanáček/slaňáček, -čko, m.
slanóšek, -ško, m. *chlebové pečivo posypané solí*
Bš
26-42

slepičárna, -ně, f. *drůbežárna*
(SSJČ slepičárna ob. ‚kurník‘) ČJA III-238
Srov.: drubežárna
32-15

slepovaní, subst. adj. n. *linecké cukroví spojované marmeládou*
26-45

slimták, -a, m. *slimák*
ČJA II-61
Srov.: plazák
19-82

slípka, -e, f. *slepice*
SSJČ obl., ČJA III-224
32-55

+slobica, -e, f. *slupice u pluhu, popř. u rádla (viz obr. 5 a 6)*
SSJČ slupice, Bš, ČJA III-37
32-42-2

sloňi hochu viz **hochu**

slonku, -a, n. *slunce*
SSJČ slunko kniž. a obl., ČJA II-152
10-2

sluzečka/slzička, -e, f. ve spoj. **sluzečka Panenke Marije** (zprav. v pl. **sluzečke P. M.**)
slzička, hvozdík kropenatý
SSJČ slzy Panny Marie ob. ‚hvozdík kropenatý‘ nár. i jiné rostliny, Bš slzičky (ČJA
IV-109, V-97 sluzy 1. pl.)
18-7

slzička viz **sluzečka**
smradlavé chebz viz **chebz**

sňídaňi, -í, n.
1. *snídaně*
SSJČ obl. a poněk zast., ČJA I-94
26-23
2. ve spoj. **drohí sňídaňi přesnídávo**
ČJA I-95
26-23

sóci, -ihu, m. *soudce*
38-3

socuví kafe viz **kafe**

sofka, -e, f. *sypek, pevný povlak peřin, do něhož je vloženo peří*
(Bš „cíška na zhlavec“) ČJA I-163
Srov.: angín, sípka/sepka, sipkuvina
31-42

sóch, -a, m. *suchý strom*
ČJA II-79
18-2

sochuprd, -a, m. *tělesně slabý člověk*
expr.
Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuřinář 1, zámura, zdechlón, zdechlina
20-16

sóchuřinář, -a, m.
1. expr. *tělesně slabý člověk*
Srov.: scíplák 1, scíplina, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina
20-16
2. ve fraz. **je jak sóchuřinář** expr. *o tělesně slabém člověku*
20-16

sok, -o, m. *uzel ve spoj. (hovázat) na sok způsob vázání šátku pod bradu*
SSJČ suk obl. mor., Bš, ČJA I-80 uzel
Srov.: tetka
27-41

sókeňáke, -kú, m. plt.
sókeňice, -0, f. plt. *kalhoty ze sukna*
(SSJČ soukenice ‚soukenná sukně‘)
27-2

solňička, -e, f. *slánka*
SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I-124
31-52

sopél, -pla, m.
1. *hlen z nosu*
SSJČ sopel zast. a nář.
24-48
2. ve fraz. **soplem be ho přerazíl** expr. *o hubeném člověku*
20-14

sošeň viz **šošeň**

sparnu, adv. *dusno před bouřkou*: Je sparnu, nemožo dýchát.

SSJČ sparno nář., Bš

Srov.: puchmu, pušmu

11-2

spichat, -ám, hospichané ned. *spěchat*

SSJČ nář.

Odvoz.: **ho-**

23-33, 29-73-2

splaz, -o, m. *plaz, část pluhu (viz obr. 6)*

SSJČ plaz, Bš, ČJA III-38a

32-42-2

spolичně/společně, -ete, n., zprav. v pl. **spolичnata/společnata dvojčata**

Bš společně „dítě z dvojčat“, ČJA I-21

Srov.: svojátku

30-21

spoščené, adj. *neposlušný, darebný*

expr.

25-67, 30-51

spoščenec, -nca, m.

1. *darebák*

expr.

(SSJČ spustit se ‚začít se nesprávně chovat‘) Bš „rozpustilec“

Srov.: lajda

30-51

2. *neposlušné dítě*

expr.

25-67

spoščenust', -ťi, f. *úpadek mravů*: Dneska je vječí spoščenust' jag dřív.

expr.

(SSJČ spustit se ‚začít se nesprávně chovat‘)

29-71-6

sprašná, adj. *březí (o prasnici)*

SSJČ nář. (Bš sprasnica „svině oprasená, prasátka chovající“) ČJA III-212

19-23

spudňica, -e, f. *dno vozu*

ČJA III-146

Srov.: dnu
33-2

spravuvat viz pupravuvat

sprošel/šprošel -šla/-šlo, m. *kulatá příčka u žebřin*
SSJČ zast. ob. špruše f. (Bš šprušeľ „příčka žebřová“) ČJA III-123
33-2

sračka, -e, f. *břečka*
expr.
(SSJČ sračky ‚něco kašovitého, mazlavého‘)
Srov.: blaťisku, máčka, mačora, mačoranda, majda
11-28-2

sršňál, -a, m. *sršeň*
Bš sršňák, ČJA II-51
19-93

stáčet, -ím, -eňi ned. *čistit obilí na velkookém sítě*
ČJA III-91
Srov.: cód'it 2
32-46-3

stárník, -a, m. *vrstevník*
ČJA I-8
25-9

steška, -e, f.
1. *pěšina (zprav. v lese)*
SSJČ steška nář., Bš, ČJA II-142
33-9
2. *pěšinka ve vlasech*
SSJČ zast. a říd. stezička, ČJA I-36
28-22

strból, -a, m. *scvrklý, uschlý chomáč plodů, např.*
(SSJČ strboul nář. ‚pahýl, uschlá větev‘)
18-35-1

strnčná žaba viz žaba

stróček, -čko, m.
strok, -o, m. *stroužek česneku*

SSJČ nář. strouček (SSJČ nář. i Bš struk ‚lusk‘) Bš strúček, ČJA II-25
Augm.: stročisku
18-52

stromský japku viz japku

strožena, -e, f. *ostružina*

ČJA II-97

Srov.: černica

18-25-1

střechél, -o/-a, m. *rampouch*

SSJČ střechýl nář., Bš střechýl, ČJA II-166

11-23

střešňa, -ně, f.

1. *strom třešeň*

SSJČ střešně nář.

18-29

2. *plod třešně*

SSJČ nář., ČJA II-3, V-280

Dem.: střešnička

Augm.: střešňisku

18-29

stříbrník, -o, m. *vřes (Calluna)*

ČJA II-98

18-72

stuha, -e, f. *stoh slámy*

SSJČ stoha říd., Bš, ČJA III-97

32-46-1

stulař, -a, m. *truhlář*

SSJČ stolař mor., Bš stolář, ČJA I-153, V-178

34-2

stulička, -e, f.

1. *šárka (viz obr. 7)*

(SSJČ stolice ‚sedátko, lavice‘) ČJA III-135

33-21

2. *část dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*

ČJA III-46

Srov.: putkladek
32-42-3

sťihél, -hla/-hlo, m., zprav. v pl. **sťihle** otěže (viz obr. 8)
SSJČ stíhlo ,udidlo k měkkému vedení koně', Bš „uzda, oprat“ , ČJA III-154
33-42

sudufka, -e, f. *limonáda s příchutí*: Tenkrát bévala žlutá sudufka za kurono!
SSJČ sodovka obl. mor., ČJA V-201
26-83

sucha, -e, f. *dřevěný sloupek v plotě*
(SSJČ socha nář. ,sloupek u krovu') Bš, ČJA III-26
Srov.: lótka
32-2

sumet, -o, m. *samet*
Srov.: saminét
27-15-1

sumefáke, -kú, plt. m. *sametové kalhoty*
27-2

sutur, -o/-a, m.
1. *košík nebo taška ze slámy*
SSJČ sotor nář., Bš též sotúrek
27-52, 32-31
2. *malá taška*
27-52

svarba, -e, f. *svatba, svatební obřad*
SSJČ nář., ČJA I-13
Srov.: zdafke
43-7, 44-1

svlak, -o/-a, m. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
(SSJČ ,bidlo upevněné napříč a spojující několik prken') Bš, ČJA III-50
Srov.: mečík, příčka
32-42-4

svojátku, -a, n. zprav. v pl. **svojátka** dvojčata
(SSJČ nář. svojátka ,lidé patřící k sobě, zvl. milenci, snoubenci')
Srov.: spoličňe/společňe
30-21

svršec, -šca, m. *pohřbetník* (viz obr. 8)

Bš „stroj na koně“, ČJA III-160

33-42

svurník, -o/-a, m. *část předku vozu* (viz obr. 7)

(SSJČ svorník ‚předmět sloužící ke spojování‘) Bš, ČJA III-137

33-21

Š

šande, -0, f. zprav. pl. *šle*

SSJČ nář.

Srov.: kšíre/šíre, šlehe

27-43

šarka, -e, f. *druh sukně z hrubé tkaniny*

SSJČ nář., Bš „všední sukně“

27-24

ščagél, -gla/-géla, m. *klacek, prut*

SSJČ ščagel nář., Bš „silný dřevnatý stonek, pník“

Dem.: ščaglík, ščaklík

18-23

ščava, -e, f. ve fraz. **je jak ščava** expr. *o hubeném člověku*

Srov.: chróst 1, lať 2, tečka, žingla 2

20-14

ščavlík, -a/-o, m. *šřovík* (*Rumex*)

Srov.: keselina, keselí zelí (viz zelí 1), kuzí melí (viz melí 1)

18-7

ščepka, -e, f.

ščepťa, -e, m. *malé množství, špetka*

SSJČ štěpka, štěpitka, Bš též ščepetka

Dem.: ščepítka

49-12

ščepuví japku viz **japku 2**

ščerbák, -a, m. *člověk s mezerou mezi zuby*

Bš ščerbáč „člověk, kterému chybí zub“, ščerbatý „zubatý“

20-24-4

ščerchátku, -a, n. *chrastítko*
 SSJČ šterchátko nář., ČJA I-27
 42-45

ščokafka, -e, f. *škytavka*
 SSJČ šťukavka nář.
 24-49

ščokat, -ám, hoščokané, ned. *škytat*
 (SSJČ šťukavka nář.) Bš ščukat
 Odvoz.: **ho-**, **na-** **se**
 24-49

ščoknót, -o, -oří dok. *škytnout*
 SSJČ šťuknout nář.
 24-49

šefcofšší kloci viz **klok**

+šibeňica/šíbeňica, -e, f. *opěradlo trakaře*
 (SSJČ šibenice zprav. expr. ‚co nějak šibenici připomíná‘, Bš „prut napříč položený na dvou rozsoškách“) ČJA III-164
 Srov.: žebřík, žebříček, žebřinka
 33-1

šidák, -a/-o, m. *šidítko*
 ČJA I-26
 Srov.: coml, dodlák
 25-63

šifr, -o/-a, m. *břidlice*
 ČJA II-124
 15-2

šidlu, -a, n. ve spoj. **hadí šidlu vážka**
 Bš, ČJA II-49
 Srov.: židlu 3, hadí hlava, kuňí hlava (viz hlava)
 19-93

šina, -e, f., zprav. v pl. **šine díly plotny**
 SSJČ šín m. nář. ‚plát u kamení‘, ČJA I-177
 Srov.: plutna 1, šindel 1
 31-6

šindel, -a/-o, m.

1. zprav. v pl. **šindele** *díly plotny*

ČJA I-177

Srov.: plutna 1, šína

31-6

2. ve fraz. **je jak šindel** *o hubeném člověku*

expr.

Srov.: bezór

20-14

šírat (se), -á (se), -ání ned. *rozednívat se*: Jož se šíralu a teprvá šel dum.

SSJČ nář. (Bš „šeřit se“)

Srov.: brindít se

10-6

šircla, -e, f.

šircl, -a/-o, f. *zástěra*

27-25

šíre viz **kšíre**

šiša, -e, f.

1. *hlava*

expr.

Srov.: lebeňa, gebeňa/kebeňa, škupek

20-24

2. *nešika*

expr.

Srov.: graca, muňa/moňa, neréda

29-72-1

šiška, -ke, f. *knedlík*

SSJČ nář., Bš

Srov.: kuláček

26-67

škaríd, -a, m.

škarida, -e, m. i f. *škaredý člověk*

expr.

SSJČ škareda

Srov.: vuškrhél

20-24-24

škarnětka, -e, f.

škarňótko, -e, f.

škarňóta, -e, f.

škarnětla, -e, f. *kornout*

Bš škarnica, ČJA II-179

36-26

škarópka/škaršópka, -e, f.

škerópka, -e, f. *skařápka*

SSJČ škarouška, škarouška nář., Bš škařupa, škarupina, ČJA I-103

18-35

šklobánke, -ú, zprav. v pl. m. *šklobánky*

Srov.: šustera

26-69

šklobat, -o, -ání, vešklobané ned.

1. *škubat, trhat*

SSJČ šklubat zast. a nář., ČJA V-268

Odvoz.: **ve-**, **na-**, **vo-**

23-55

2. *škubat drůbež, zbavovat drůbež peří*

SSJČ šklubat zast. a nář.

Odvoz.: **vo-**

19-44

škráb, -o, m. *stará obnošená bota*

expr.

SSJČ nář., Bš

Srov.: jančar, křapák 1, škront

27-72

škrábnót, -o (s+7.p.), dok. *hodit něčím*: Škrábla s něm do kóta...

expr.

23-53

škraň, -ně, f.

škraňa, -ně, f. *toář*: Děda mucka sklóstl, škraňa má jak vuteklí!

(SSJČ škraň zast. a nář. ‚spodní čelist‘, ČJA V-283 škraň)

20-24-2

škrceň pepci viz **pepek**

škročet, -í, -eří, ned. *kručet* (zprav. v bříše): Má velké hlad, škročí mo v břeše.
SSJČ škručet obl. mor.
26-1

škrókat, -če/-á, -áří, ned. *kuňkat* (o žábě)
SSJČ škroukat řidč., Bš škrkat
Srov.: krkat
19-7

škront, -o, m. *stará obnošená bota*
expr.
Bš škruntý
Srov.: jančar, křapák 1, škráb
27-72

škrťa, -ťe, m.
škrťón, -a, m. *lakomec*
expr.
SSJČ nář. škrťa, Bš škrťon
Srov.: držgroš, hladňoch, chrtón, skrblant/zgrblant
29-62

škupek, -pka/-pko, m. *hlava*: Bolí mře škupek!
expr.
Srov.: lebeňa, gebeňa/kebeňa, šiša 1
20-24

šlajfholc, -o, m.
šlajfuc, -o, m. *brzdící špalek* (viz obr. 7)
ČJA III-128
Srov.: pracna, špalek
33-21

šlajfka/šlejfka, -e, f. *vázanka*
SSJČ šlajfka obl. mor.
Srov.: kravátla, pinta
27-42

šlatec/žlatec, -tca, m. *svlačec* (*Convolvulus*)
Bš, ČJA II-108
Srov.: slak
18-7

šlehe, -hú, zprav. pl. m. *šle*
 SSJČ šlehy nář.
 Srov.: šande, kšíre/šíre
 27-43

šlejfka viz **šlajfka**

šlihuvica, -e, f. *slivovice*
 Bš
 26-86

šmaja viz **čmaja**

šmiterolka, -e, f. *druh drobného cukroví, trubička plněná sněhem*
 Srov.: trópka
 26-45

šmitlich/šnitlich, -o, m. *pažitka*
 18-52

šňopák, -o, m. *obličej*: Gdiš přišel, mňel takové keselé šňopák, vid'ela sem, že tu ví.
 expr.
 (SSJČ šňupák přen. zhrub. ‚nos‘)
 Dem.: šňopáček
 20-24-2

šofan/žofan, -o, m. *zednická lžíce*
 Dem.: šofánek/žofánek
 34-15

šofánek/žofánek, -nko, m. *sběračka*
 SSJČ šufánek, žufánek obl.mor., ČJA I-147
 31-52

šolánek, -nko, m. zprav. v pl. **šolánke**
 1. *bramborové šišky*
 SSJČ nář. i Bš šulánky
 Srov.: čuráčkovy procesí (viz procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko),
 šefcofšší kloci (viz klock), škrceňí pepci (viz pepeck)
 26-69
 2. *šišky na krmění hus*
 ČJA III-245
 32-5

šomera, -e, f. *ruch, shon, vřava*

expr.

SSJČ nář. šumela, Bš šumela „rej“

21-2, 22-12

šopka, -e, f. *slupka, např. u jablka, u brambor*

SSJČ šupka nář., Bš

18-35

šoplstat se, -ám se, hošoplstané ned. *odírat se, šoupat se*

(Bš šuplstat se „soustavně se posouvat po zemi“)

Odvoz.: **ho-/vo-**

27-16

šorc, -a, m.

šurca, -e, f

1. *zástěra*

SSJČ šorc nář.

27-25

2. *druh sukně*

27-25

šošeň/sošeň, -šňa, m. *uschlý zbytek květu na ovoci*

Bš, ČJA II-9

Dem.: šošínek/sošínek

18-35

šošníit se, -ím se, -eňí (v+7.p.) ned. *nimrat se (zprav. v jídle): Nešošni se f tém a jez!*

(Bš šušňit sa „piplat se“)

Odvoz.: **na- se, pu-**

Srov.: drápat se, frřnit se, mrvit se

26-19

špaččí bótka viz **bótka**

špalek, -lka, m. *brzdící špalek (viz obr. 7)*

(SSJČ ‚kus dřeva‘) ČJA III-128

Srov.: pracna, šlajfholc, šlajfuc

33-21

špáncí, -í, n. *borůvkový porost*

ČJA II-96 špánka ‚borůvka‘

18-25-1

špánka viz **čpánka**

špekolant, -a, m. *přemýšlivý člověk, koumák*
29-5

špica, -e, f. *radlice rádla (viz obr. 5)*
ČJA III-44
Srov.: náradelník, náradník
32-42-2

špička, -e, f. *zprav. v pl. špičke*
špidlena, -e, f. *zprav. v pl. špidlene třísky na podpal*
SSJČ nář. i Bš špička
31-61

špigér, -a, m. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
Srov.: čagan 2, čangala, haloza 2, ráhnu
20-13

špižérna, -ně, f. *truhla na mouku*
SSJČ říd. špižírna (Bš špižírna „komora pro zásobu mouky“) ČJA I-127
Srov.: trohla
31-5

špolec, -lca, m. *pulec*
SSJČ špulec říd., Bš, ČJA II-64
19-7

špór, -a/-o, m. *sporák*
31-6

šprodlák, -o, m.
šprodluvačka, -e, f. *kvedlačka*
ČJA I-150
31-52

šprodluvat, -ujo, ned. *kvedlat*
31-52

šprošél viz **sprošél**

šťangla, -e, f. *tyč salámu*

(SSJČ štangle ,tyč')

26-32

šťílku, -a, n. *násada, zprav. u nože*

31-52

štok, -o, m. ve spoj. **chlap jak štok** *o velkém člověku*

expr.

20-17

štramák, -a, m. *pohledný člověk, fešák*

expr.

SSJČ poněk. zast. ob. expr.

20-24-23

štricla, -e, f.

1. zprav. ve spoj. **štricla chleba** *podlouhlý chléb*

SSJČ štrycle poněk. zast. ob., ČJA I-133

26-41

2. *vánočka*

(SSJČ štrycle ,podlouhlý chléb, podlouhlé pečivo') ČJA II-227

26-43

štofáke, -kú, plt. m. *kalhoty z vlněné tkaniny*

(SSJČ štof poněk. zast. ob. 'vlněná látka')

27-2

štofka, -e, f. *sukně z vlněné látky*

SSJČ štofka nář.

27-24

štukáč, -a, m. *poschod'ový dům*

(SSJČ poněk. zast. ob. štok ,poschodí')

31-12

šulístek, -tka, m. *drobné, zakrnělé ovoce*: Přebírá te jablůška! Takuví šulístke du teho pitla nedávé!

Bš šolístka

18-35-1

šupňa, -ně, f. *kúlna*

SSJČ šopna, šupna nář., ČJA I-212

32-21

šurca, viz **šorc**

šurena, -e, f.

1. *zástěra*

27-25

2. *druh sukně*

27-25

šustera, -e, f. *škubánky*

SSJČ nář. též *šusterka*, *šuska*, *šustka*

Srov.: *šklobánke*

26-69

švirgat, -ám, -avé, ned. *šilhat*

SSJČ nář. *švidrat*, *švirgat*, Bš *švirgat*

Odvoz.: **za-**

24-46

švirgravé, adj. *šilhavý*

SSJČ nář. *švidravý*, *švirgatý*, Bš *švirgatý*, ČJA I-45

24-46

T

tabák, -o, m. ve spoj. **cegánské tabák** *houba prašivka, pýchavka*

18-92

tadima, **tadema**, **tadekma** adv. *tudy*

Bš *tadým*, *tadýmka*, *tadýmto*

46-4

tanec, -nca, m. ve spoj. **kučičí tanec** *lidové jídlo (hrách s kroupami)*

SSJČ nář. i Bš *kočičí tanec*

26-71

taras, -o, m. *příkop u cesty*

(SSJČ „navrstvený, narovnaný násyp z kamení nebo jiné hmoty“) ČJA II-146

Srov.: *příkupa*

33-9

técit, -ím, ned. *zvědavě nahlížet, nakukovat*

(Bš *tejcit* „dychtit, toužit“)

Srov.: nasísat

29-56-5

tečka, -e, f. ve fraz. **je jako tečka** o hubeném člověku

expr.

Srov.: chróst 1, lať 2, ščava, žingla 2

20-14

télek, -lko, m. *týl, zadní část hlavy*

ČJA I-49

20-24

teprvá adv. *teprve*

SSJČ *teprva* nář., Bš *nepráv*, ČJA V-390

47-11

tetka, -e, f. ve spoj. (**hovázat**) **na tetko** způsob vázání šátku pod bradu

Srov.: sok

27-41

tičkrdle viz **čičkrdle**

tištuch, -o/a, m. *ubrus*

Srov.: servít

31-45

topan, -a, m. *hloupý, nechápavý člověk*

expr.

SSJČ *tupan* obl. mor.

29-16

topr, -o, m. *druh klobouku*

27-54

torkiň, -ně, f.

torkiňa, -ně, f. *kukuřice*

SSJČ *turkyň*, *turkyně* nář., Bš, ČJA III-117

18-41

tragač/trakač, -a, m. *kolečko k dopravě menších nákladů*

SSJČ *tragač* nář., *trakač* obl., Bš *tragač*, ČJA III-163, V-217

33-1

+trachtír, -o/-a, m. *trychtýř, nálevka*
31-51

trdelná, subst. adj. *jitrnicová polévka*
SSJČ trdelnice, trdlovka, Bš trdelnica
26-61

tríska, -e, f. *troubel u dýmky*
SSJČ trýska říd. nář.
26-91

trnke, -nek, plt. f. *švestková povidla*
SSJČ trnky nář. (Bš trnka „švestka“) ČJA I-140
26-46

trohla, -e, f. *truhla na mouku*
(SSJČ truhla ‚někdejší kus nábytku‘) ČJA I-127
Srov.: špižérňa
31-5

trópka, -e, f. *druh drobného cukroví, trubička plněná sněhem*
Srov.: šmíterolka
26-45

tropla, -e, f. *nepálená cihla*
(SSJČ trupel m. řidč. poněk. zast. ‚beztvárný kus hlíny‘) Bš, ČJA I-201
Srov.: kořár/kuřár, kutuvica, vepřák
34-14

třasláček, -čka, m. *konipas*
SSJČ lid. i Bš/Kt třaslák, ČJA II-37
19-51

tvarůžek, -ško, m.
1. zprav. v pl. **tvarůške** *syrečky*
SSJČ obl.mor., Bš, ČJA I-111
26-52
2. *plod lopuchu*
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, patáček 1, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18-7

Ť

+ťihla, -e, f. *cihla*

SSJČ nář., Bš

34-14

ťinfera, -e, f. *pápěrka, odraný ostěn ptačího pera se zbytkem peří na konci*
(Bš „titěra“) ČJA II-202

Srov.: pimpera

19-41

ťišťák, -o, m.

ťišťenka, -e, f. *druh sukně z potištěného kartounu*

SSJČ nář. tištěnice, tištěnka, Bš tiščenka

Srov.: ťišťená 1

27-24

ťišťená, subst. adj.

1. *druh sukně z potištěného kartounu*

SSJČ nář. tištěnice, tištěnka, Bš tiščenka

Srov.: ťišťák, ťišťenka

27-24

2. *druh zástěry z potištěného kartounu*

27-25

ťohík, -a, m. *sýček*

Bš, ČJA II-33

19-51

ťolipán, -a/-o, m. *vlčí mák (Papaver)*

ČJA II-107

Srov.: kuhótek

18-7

V

vajkslůfka, -e, f. *vycházková hůl z višňového dřeva*

(SSJČ vajkslovka ‚dýmka‘)

27-51

varmoža, -e, f. *usazenina po přepuštění másla*

SSJČ varmuže nář., Bš varmuža

Dem.: varmoška
26-51

vařéka, -e, f. *vařečka*
SSJČ vařejka, vařeka nár., ČJA I-149
31-52

vážisku, -a, n. *važiště, střední část vah pro pár koní (viz obr. 7)*
Bš važišče, ČJA III-138
33-21

vdákat, -če/-á, -ání ned. *kdákat (o slepici)*
Bš, ČJA III-227
Srov.: kutkudákat
32-55-3

vebleščit viz **nableščit**

védanek, -nko/-nka, m. *vyfouknuté vejce*
SSJČ říd. výdunek, nár. vejdunek, Bš výdumek, ČJA III-234
32-55-2

vedeňí, -í, n. ve fraz. **má dlóhí vedeňí** *je nedootipný, nechápavý*
expr.
29-16

vedlivá adv. i prep. (+2.p.) *vedle*
Bš, ČJA V-380
46-5

vedubévat, -ám, -ání dok. *dobývat pařezy*
ČJA II-83
Srov.: vekupávat
32-9

vehľadněné, adj. *vyhládlý*: *Te seš vehľadněná, tes furt tancuvala!*
SSJČ vyhládnout, Bš vyhľaděný
26-1

veklózet, -ím, veklozené ned. *čistit studnu*
(SSJČ vyklízet v ob. významu), ČJA I-219
32-22

vekupávat, -ám, -ání ned. *dobývat pařezy*

ČJA II-83

Srov.: vedubévat

32-9

veličanské, adj. *velikánský*

Bš veličanzgrý, ČJA I-51

20-13

+Velkunuc, -i, f. *Velikonoce*

SSJČ velkonoc zast. a nář., ČJA II-212

44-31

veminku, -a, n. ve spoj. **kuzí veminku** *pomněnka (Myosotis)*

Srov.: rebí vučku (viz vučku), vučičku Panenke Marije

ČJA II-113

18-7

vémněna, -e, f. *výměnek*

SSJČ výměna nář., Bš

32-11, 38-32

veoblíkat se, -ám se, -ané dok. *nastrojít se*: Ta se ale veoblíkala! Přišla celá veoblíkaná, jak na svarbo.

27-1

véprsk, -a, m. *mladý výhonek*

(Bš výprsky „na poli dětelinovém co vyprsklo, vypučelo“)

Srov.: mladíč

18-11

vepřák, -a/-o, m. *nepálená cihla*

SSJČ nář., Bš vepřovica, ČJA I-201

Srov.: kutuvica, kořár/kuřár, tropla

34-14

veronka, -e, f. *slunéčko sedmitečné*

SSJČ verunka nář., Bš, ČJA II-47

Srov.: pólinka

19-92

veřtát, -o, m. *tkalcovský stav*

SSJČ veřtat nář.

34-42

veškvářet, -ím, veškvařené ned. *škvářit sádlo*

ČJA I-123

Srov.: ruspóščet

26-33, 34-5

vétučka, -e, f. *výztuž hlavy u kola vozu (viz obr. 10)*

SSJČ výtočka nář., ČJA III-143

33-23

vévuz, -o/-a, m. *úvoz*

SSJČ vývoz nář., Bš, ČJA II-144

33-9

vezibláč, -a, m.

vezíblenec, -nca, m.

veziblina, -e, f.

vezíblón, -a, m. *hubený člověk*

expr.

SSJČ řidč. expr. vyzáblina, Bš vyzíblina „hubená vyzáblá osoba nebo věc“

20-14

vezíblé, adj. *velmi hubený (o člověku)*

SSJČ vyzáblý, Bš vyzíblý

Srov.: bídné

20-14

vichura/vichora, -e, m.

vichorec, -rca, m. *vichřice*

SSJČ zast. a nář. vichorec, Bš víchora

11-33

vinecek, -cka, m. *malá násypná železná kamínka*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-172

Srov.: butek, kanónek, kutílek

31-6

vitka, -e, f. *lopata na váti obilí*

(Bš vítka „větí obilí“) ČJA III-88

Srov.: lupata, vjejica, vjejička

32-3, 32-46-3

vjejica, -e, f.

vjejička, -e, f. *lopata na váti obilí*

SSJČ zast. a nář. vjejička, Bš vėjačka, ČJA III-88

Srov.: lupata, vitka

32-3, 32-46-3

vojsko, -a, n. ve spoj. **maňískovo vojsko** *bramborové šišky*

Srov.: čuráčkovo procesí (viz procesí), šefcofští kloci (viz klock), šolánke 1, škrceňí pepci (viz pepeck)

26-69

vokázat, -žo, -ané (+4.p.) dok. *ukázat*

SSJČ okázat zast. a nář.

23-51

vokazuvat, -ojo (+4.p.), ned. *ukazovat*

SSJČ okazovat zast. a nář.

23-51

voklapóšené, adj. *zvadlý (o rostlině)*: Tem ibišek je takuvé voklapóšené, nič s teho nebode.

Bš klapoušit „vadnout“, zklapoušelá

18-11

voklihlé, adj. *zklihovatělý na povrchu (zprav. tvaroh nebo sýr)*

SSJČ oklihlý říd.

26-53

voklihnót, -o, dok. *stát se na povrchu zklihovatělm (zprav. o tvarohu nebo o sýru)*

SSJČ oklihnout říd.

26-53

volhanec viz **holhanec**

volský hochu viz **hochu**

vopštrliz viz **vuštrliz**

voraz, -o, m. *přestávka pro odpočinek (zprav. při práci)*

29-73-5

vorazit, -ím, dok. *odpočinout si, přerušit práci*

29-73-5

voskoruša, -e, f. *ječáb oskeruše*

SSJČ oskoruše nář., Bš oskoruša

18-25

vošoplstané viz **hošoplstané**

vrča, -e, m. i f. *bručoun*

expr.

SSJČ expr., nář. vrčák, Bš

Srov.: brblón, hobrblanec

29-54-4

vubar, -o, m.

vubara, -e, f. *ovar*

SSJČ ovar, ČJA I-118, V-322

26-65

vubříslu, -a, n. *povříslu*

SSJČ nář., Bš obríslu, ČJA III-70, V-262

32-46-1

vucád'/vucad' adv. *odsud*

SSJČ odsád', odsad' nář., Bš vocád', vucád'

46-3

vučičku, -a, n. ve spoj. **vučičku Panenke Marije** (zprav. v pl. **vučička P. M.**) *pomněnka* (*Myosotis*)

SSJČ očička Panenky Marie lid., ČJA II-113

Srov.: kuzí veminku (viz veminku), rebí vučku (viz vučku)

18-7

vučku, -a, n. ve spoj. **rebí vučku** *pomněnka* (*Myosotis*)

SSJČ rybí očko lid., Bš, ČJA II-113

Srov.: kuzí veminku (viz veminku), vučičku

18-7

vudmňek, -o, m. *obleva*

SSJČ odměk nář., Bš, ČJA II-167

Srov.: puleva

11-24

vudíč, -a, m. *ramena u dřevěných plužních koleček* (viz obr. 9)

Bš, ČJA III-48

Srov.: drábica, ramínka

32-42-3

vuďířka, -e, f. *velký šátek, plachta na chování dětí*

(SSJČ odívka nář. ,součást svrchního oděvu, pláštík') Bš

Srov.: chúva, kuněška

25-64, 31-41

vuhláfka, -e, f.

vuhlavek, -fko/-fka, m. *ošití bijáku cepu* (viz obr. 3)

Bš ohlavek, ČJA III-78

Srov.: zhlavík/zlavík 1

32-3

vuhňipara, -e, f. *kožní onemocnění, opar na rtech*

SSJČ ohnipara nář., Bš

Srov.: vupěř, zema

24-41

vuje, -ete, n. *oj vozu* (viz obr. 7)

SSJČ nář. i Bš oje, ČJA III-130

33-21

vuklóska, -e, f. *náledí*

Bš, ČJA II-164

Srov.: klózavina, leduvica, vumrzafka, vumrzák

11-23

vukrožek viz **vuskrožek**

vukřít, -ijo, -íté dok. *okřát*

SSJČ okřát, Bš

24-23

vukulivá adv. i prep. (+2.p.) *okolo*

46-5, 46-8

vukúrek, -rko, m. *okurka*

SSJČ okurek obl. mor., ČJA I-102

18-55

vumrzafka, -e, f.

vumrzák, -o/-a, m. *námraza, náledí*

Srov.: klózavina, leduvica, vuklóska

11-23

vumuk, -o, m. *šťáva z pečeného masa*

26-33

vupěř, -a, m. *kožní onemocnění, opar na rtech*

Bš vopar

Srov.: vuhňipara, zema
24-41

vuplutňa, -ně, f.

vuplutňica, -e, f.

vupluť, -ťi, f. *oploteň*

SSJČ nář. *oploť*, *oplocení*, *plot'*, Bš *oplotek*, *voploteň*, ČJA III-17
32-21

vuprskané, adj. ve spoj. **je vuprskaná je březí** (o koze)

19-23

vuraňisku, -a, n. *oraniště*, *zorané pole*

SSJČ *oranisko* nář.

32-42

vus, -a, m. *vosa*

SSJČ *vos* f. zast. a nář., Bš *vos* m., ČJA II-50

19-93

vuska, -e, f. *náprava vozu* (viz obr. 7)

ČJA III-142

33-21

vuskrožek/vustrožek/vušškrožek/vukrožek, -ško, m. *ohryzek*

18-35

vustatke, -ú, m. pl. *poslední dny masopustu*

SSJČ *ostatky* obl. mor. a zast. ob., Bš, ČJA II-205

44-2

vustatňík, -a, m., zprav. v pl. **vustatňící** *masopustní průvod*

ČJA II-206

Srov.: *maškarádí*

44-2

vusťina, -e, f. (zprav. v pl. **vusťine**) *osina u obilí*

SSJČ *ostina* říd., Bš *ostí* „ostiny“

Srov.: *fós* 1

18-4

vusuzluk/vusluzuk/vusuzuk, -o/-a, m. *část dýmky*

26-91

vuškrhél, -a, m. *ošklivý člověk*

expr.

Srov.: škaríd, škarida

20-24-24

vuštrliz/vopštrliz, -o/-a, m. *zbytky neotrhaného ovoce*

18-35-3

vuťád' adv. *odtud*

SSJČ odtád' nář., Bš votátok

46-3

vutmňet, dok. *opozdit se, přijít až za tmy*

Bš otmět

47-5

vuvesňisku, -a, n. *ovesné strniště*

SSJČ ovesnisko nář., Bš

32-41

vužralé franta viz **franta**

Z

zabód'it se, -í se, je -ení dok. *zamračit se, je zamračeno (o počasí, o obloze)*

SSJČ zaboudit se nář.

11-26

zabzd'it/zabzd'et viz **bzd'it**

začepkuvat, -ojo/-ujo, -ované (+4. p.) dok. *zavřít láhev zátkou*: Já sem se jen lízla a hned sem tu flašu začepkovala. Před každém stála flaša vína, plná, začepkovaná.

SSJČ začepovat (Bš čepek „zátká“)

31-51

zadamfuvat, -ujo, -ované dok. *silně zatopit*

Srov.: rusfajruvat, ruzdamfčit, zahajcuvat/zahicuvat

31-6

zadek, -tko/-tka, m. *zadina při čištění obilí*

ČJA III-93

32-46-3

zadní ramena viz **ramena**

zahajcovat/zahicovat, -ujo, -ované dok. *silně zatopit*
Srov.: rusfajruvat, ruzdamfčit, zadamfuvat
31-6

zaječí melí viz **melí 2**
zaječí zelí viz **zelí 2**

zajíc, -a, m. *králík*
(SSJČ ‚polní hlodavec‘) ČJA III-219
32-59

zajícová, f., subst. adj. *omáčka ke králíčímu masu*
26-64

zaláduvat, -ojo/-ujo, -ované dok. *přiložit do kamen*
expr.
SSJČ ládovat, naládovat
31-6

zaligruvat, -ojo/-ujo, -ované dok. *zavřít vrata/dveře na závoru/zástrčku*
SSJČ zariglovat
Srov.: zapřít
31-32

zalíknót, -o, -oté dok.
zalíkuvat, -ujo, -ované dok. *zatăhnout svatebčanům cestu při svatebním průvodu*
SSJČ zalíkovat, zalíknout nář., Bš zálík „slavnostní uzavření cesty svatebčanům“
44-1

zamčít, -u, -ené dok. *zamknout*
Bš zamčit, ČJA I-192
31-32

zametaňica, -e, f. *sněhová vánice*
expr.
ČJA II-162
Srov.: fijavica, puvija
11-24

zamhlít (se), -í (se), je zamhľenu dok. *zamlžit se, je zamlženo*
SSJČ obl. mor., Bš zamhľet sa
11-25

zámňeť viz **námňeť**

zámura, -e, m. i f. *tělesně slabý člověk*

expr.

SSJČ zámora obl., Bš „zmořený člověk, zdechlina“

Dem.: zámurka

Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuťinář, sochuprd, zdechlina, zdechlón
20-16

zapackat, -ám, dok.

zapackuvat, -ojo/-ujo, dok. *klopýtnout*

SSJČ zapackat, zapackovat nář., Bš, ČJA I-66

23-32

zapříhnót, -o, zapřížené/zapříhnoté/zapříhlé dok. *zapřáhnout*

Bš zapříhlý

33-41

zapřít, -o, -ené dok. *zavřít dveře/vrata na závoru/zástrčku*

Bš

Srov.: zaligruvat

31-32

zapšóknót, -o, zapšóklé dok. *slabě (za)topit*

expr.

Srov.: bzďít, pusmradít

31-6

zároblík viz **róblík**

zátučina, -e, f. *zatáčka*

SSJČ zátočina říd., Bš/Kt, ČJA II-147

Dem.: zátučinka

33-9

zavazet, -ím, ned. *překážet, stát v cestě*

SSJČ obl. mor., Bš zavazat, ČJA I-64

29-74-4

závjet, -ťi, f. *zavěj*

ČJA II-160 (pl.)

Srov.: námňeť, zámňeť

11-24

zbihat, -ám, -ání (+4.p.) ned. *zdvihat, zvedat*

Bš zbihat

23-52

zbihnót, -o, zbižené dok. *zdvihnout, zvednout*

Bš zbihat

23-52

zbrk, -a, m. *zřeštěnec, popleta*

expr.

SSJČ zbrklík

Srov.: pobóchanec, pofrtělec, puťapanec

29-14, 29-51-2

zbóraňina, -e, f.

zbur, -o, m.

zbuřisku, -a, n. *sešlé stavení na spadnutí*

SSJČ nář. zbor, zbořisko, obl. mor. zbořenisko

Dem.: zbóraňinka

31-12

zbrídít se, -ím se, -ené dok. *zbláznit se*

SSJČ nář., Bš

24-13

zbrínkat, -ám, -ané (+4.p.) dok. *zbit někoho*

expr.

23-6

zbur viz **zbóraňina**

zbuřisku viz **zbóraňina**

zdafke, -ú, plt. m. *svatební obřad*

SSJČ zdavky nář., Bš zdavka, ČJA I-14

Srov.: svarba

43-7, 44-1

zdechlé, adj. *líný*

Bš, ČJA I-75

29-72-12

zdechlina, -e, f.

zdechlón, -a, m. *tělesně slabý člověk*

expr.

(SSJČ zhrub. zdechlina ‚nadávka člověku nebo zvířeti‘, Bš zdechlý ‚líný‘)
Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuťinář 1, sochuprd, zámura
20-16

zd'elat, -ám, -ané (+4.p.) dok. *sundat*: Pučkéte, až se zd'elám kabát.
SSJČ sdělat zast. a obl., Bš, ČJA I-157
23-52

zd'ešenec, -nca, m. *třezalka tečkovaná (Hypericum)*
Bš
18-6

zdrclé/zdrnclé, adj.
zdrnd'ené, adj. *sražený (o mléce)*
expr.
SSJČ zdrcnout se
26-5

zdujke, -ú, plt. m. *první mléko po otelení*
SSJČ zdojky nář., Bš zdojky pl. f., ČJA III-174
Srov.: famfola
19-26, 32-52-4

zehřít, -ijo, -íté (+4.p.) dok. *ohřát*: Zehříté goláš je nélepší.
SSJČ nář.
26-22

zelí, -í, n.
1. ve spoj. **keselí zelí šřovík (Rumex)**
ČJA II-117
Srov.: keselina, kuzí melí (viz melí 1) ščavlík
18-7
2. ve spoj. **zaječí zelí šřavel (Oxalis)**
SSJČ lid. ‚název rostliny janovec‘, Bš zajačí zelé, ČJA II-94
Srov.: zaječí melí (viz melí 2), zajičí chlíb (viz chlíb)
18-7

zema, -e, f. *kožní onemocnění, opar na rtech*: Verazila se mňe zema na peskách.
Srov.: vupěř, vuhňipara
24-41

zemlet, zemelo, zemleté/zemlené (+4.p.) dok. *umlít*
ČJA I-141
34-51

zemský japku viz **japku**

zerz, -o, m. *rez*

SSJČ nář., Bš, ČJA I-218

16-2

zezolka, -e, f. *kukačka*

SSJČ zezulka zast. lid., Bš/Kt, ČJA II-34

19-51

zgrblant viz **skrblant**

zhlavec/zlavec, -fca, m. *polštář*

SSJČ zhlavec nář., Bš, ČJA I-162

31-42

zhlavík/zlavík -a, m.

1. *ošítí bijáku cepu (viz obr. 3)*

ČJA III-78

Srov.: vuhláfka, vuhlavek

32-3

2. *příčný trámeček hrabí (viz obr. 2)*

Bš, ČJA III-103

32-3

zhnilák, -a, m.

zhnilina, -e, m. i f.

zhnilón, -a m. *lenoch*

expr.

Bš zhnílák

Srov.: neč'eláč, nepracant, scíplák 2

29-72-12

zlavec viz **zhlavec**

zlavík viz **zhlavík**

zliskat (+4.p.) dok. *nafackovat někomu*: Nežádé se mně. Já ťe tak zliskám!

expr.

SSJČ obl. mor., Bš liskat

23-6

zluďej, -eja, m. *jalový, bujně rostoucí výhon stromu*

SSJČ zloděj nář., vlk'

Srov.: *divučák*

18-11

zlumec, -mca, m. *zlomený strom*

Bš „větrem zlomený strom“

18-2

zmula, -e, f. *rokle, výmol*

SSJČ *zmola* obl. mor.

12-22

zmrhalka, -e, f. *svobodná matka*

SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I-16

30-22

zob, -o, m. *hřeb u bran (viz obr. 4)*

ČJA III-51

Srov.: *hřebík*

32-42-4

zrichtuvat, -ojo/-ujo, -ované (+4.p) dok. *zničit, udělat nepořádek*: Ten vjetr mo tak zrichtováł zahradu. Gdo ťe tak zrichtováł?

expr.

29-74-6

zufnaté, adj. *šťavnatý (o mase)*

SSJČ zast. *zofť*

26-3

Ž

žaba, -e, f. ve spoj. **strnčná žaba** *ropucha*

Bš, ČJA II-65

19-7

žapka, -e, f.

1. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*

(SSJČ *žabka* ‚co připomíná malou žábu‘) Bš, ČJA III-145

Srov.: *káčírek, lónek, platlónek*

33-21

2. *zákolník (viz obr. 10)*

(SSJČ *žabka* ‚co připomíná malou žábu‘) Bš, ČJA III-144

33-21

žberce, -e, n. *hřebelec*

ČJA III-197

Srov.: hřebľa

32-51-4

žbloňa, -ně, f. *škrálop na mléce*

ČJA I-106

Srov.: blaňa, kúža

26-5

žderc, -o/-a, m. *kaše*

(Bš ždercat „drcat, šťouchat“)

26-66

ždóchat, -ám, (do+2.p.) ned. *šťouchat, žduchat*: Neždóché do ně!

SSJČ nár., Bš, ČJA V-432 - u všech žduchat

23-6

žebrácké knuflík viz **knuflík**

žebrák, -a, m. (zprav. v pl. **žebráke**) *plod lopuchu*

Bš, ČJA II-118

Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, patáček 2, tvarůžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík)

18-7

žebřík, -a/-o, m.

žebříček, -čka, m.

žebřinka, -e, f. *opěradlo trakaře*

SSJČ žebříček, ČJA III-164

Srov.: šibeňica/šibeňica

33-1

žemlička, -e, f. *houska*

(SSJČ dem. ‚bílé pečivo kulatého tvaru s rýhou uprostřed‘) ČJA I-137

Srov.: pletínka

26-42

žica/žlica, -e, f. *lžíce (zprav. polévková)*

SSJČ nár. žlice, Bš

31-52

žička/žlička, -e, f. *kávová lžička*

31-52

židlu, -a, n.

1. *žihadlo*

Bš

19-9

2. *pramen*

SSJČ žídlo zast. a nář., Bš

12-41

3. *vážka*

ČJA II-49

Srov.: šidlu, had'í hlava, kuňí hlava (viz hlava)

19-93

žila, -e, f. *pomlázka, svazek prutů*

SSJČ žíla nář., ČJA II-215

44-31

žímat, -o/-ám, vežímané (+4.p.) ned. *ždímat*

Bš, ČJA I-167

Odvoz.: **ve-**, **na-** **se**

28-51

žingla, -e, f.

1. *jehla*

SSJČ žingle nář., Bš

34-43

2. ve fraz. **je jako žingla** o *hubeném člověku*

expr.

Srov.: chróst 1, lať 2, ščava, tečka

20-14

žitňisku, -a, n. *strniště po žitě*

SSJČ žitnisko nář., Bš, ČJA III-74

32-41

žížeň, -žně, f. *žížeň*

SSJČ zast. a obl.

26-8

žlatec viz *šlatec*

žlica viz *žica*

žlička viz *žička*

žňa, -ú, pl. n. *žně, sklizeň obilí*

ČJA III-57

32-46

žofan viz **šofan**

žofánek viz **šofánek**

žuk, -o, m. ve fraz. **je tma jak v žuko** *velká tma*

expr.

(SSJČ žok ‚pytel‘)

Srov.: d'upa 2, mňech

10-6

žvanec, -nca, m. *trs ovoce*

(SSJČ expr. ‚něco zmačkaného‘) Bš žvanec hroznů, ČJA II-6

Srov.: chomáč, rompál

18-35-3

žvéchat, -ám, pužvéchané ned. *žvýkat*

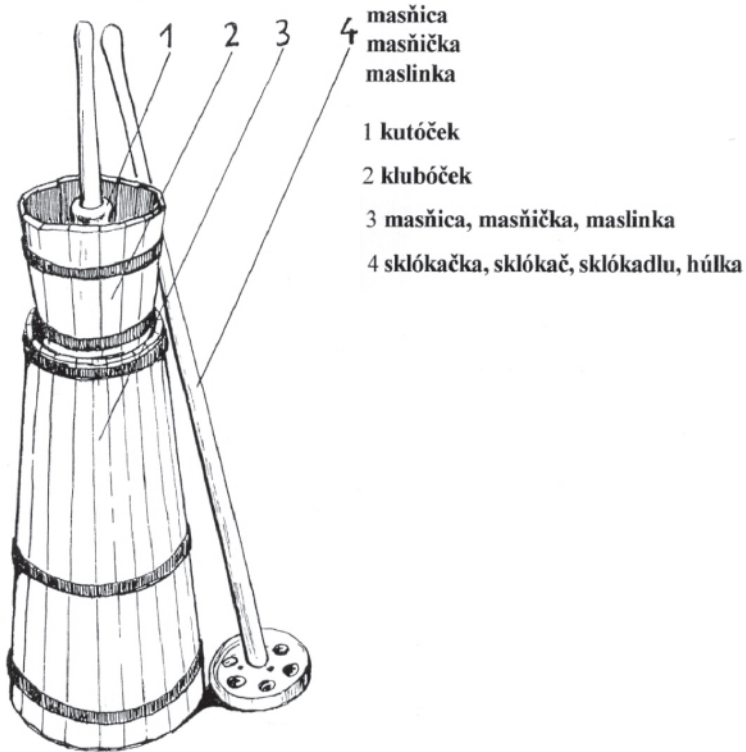
SSJČ žvejkat, Bš žvíchat, žváchat

Odvoz.: **du-**, **pu-**, **pře-**, **ruz-**

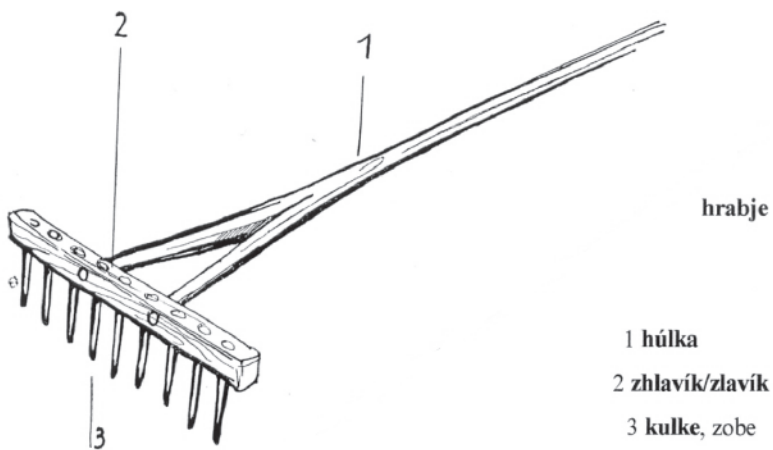
19-2

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

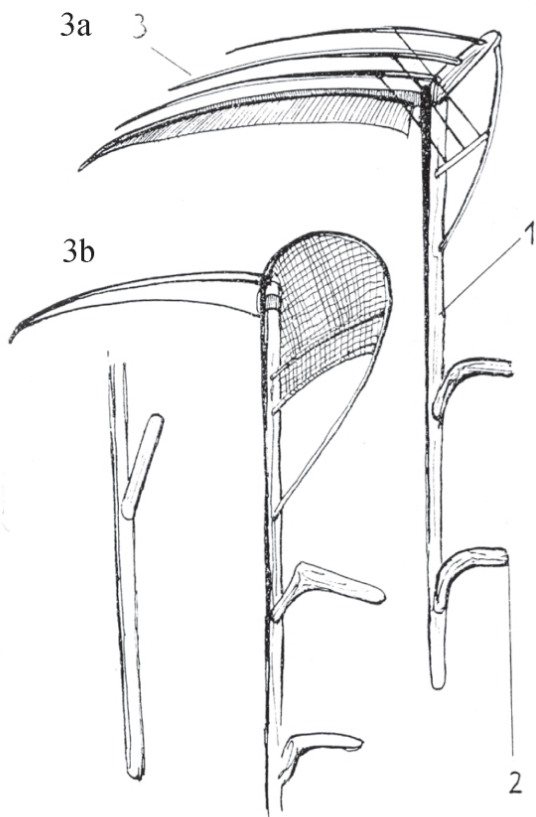
Obr. 1 Máselnice (26-51)

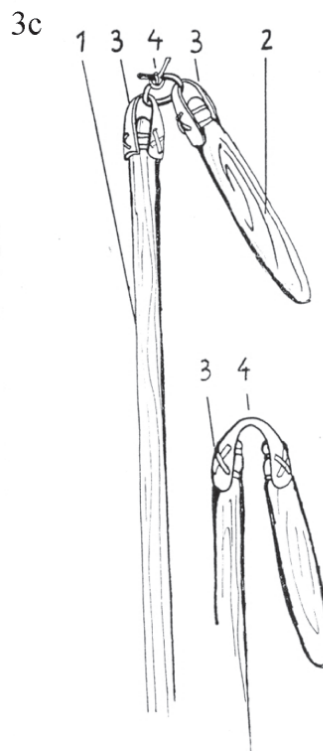
Obr. 2 Dřevěné hrábě (32-3)

Obr. 3 Kosa (32-3)

Cep (32-3)

3a hrabica

3b lopák, plácačka

3c cep

1 kusisku

2 držadlu, kločka, róčka, rokuvidlu

3 prst, ružeň

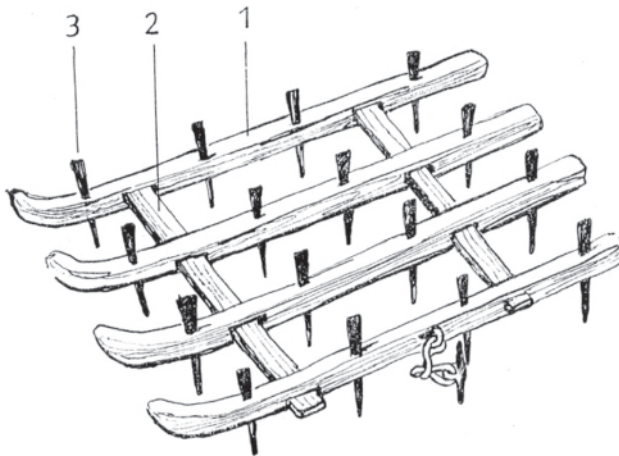
1 húlka

2 cepíc

3 vuhláfka, vuhlavek, zhlavík/zlavík

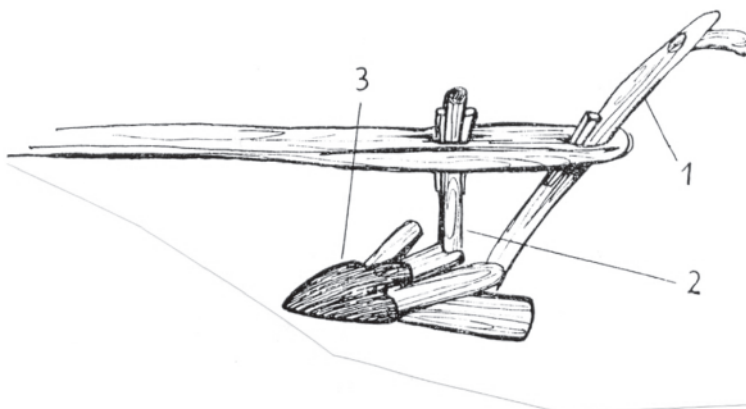
4 řemínek

Obr. 4 Brány (32-42-4)
bráne

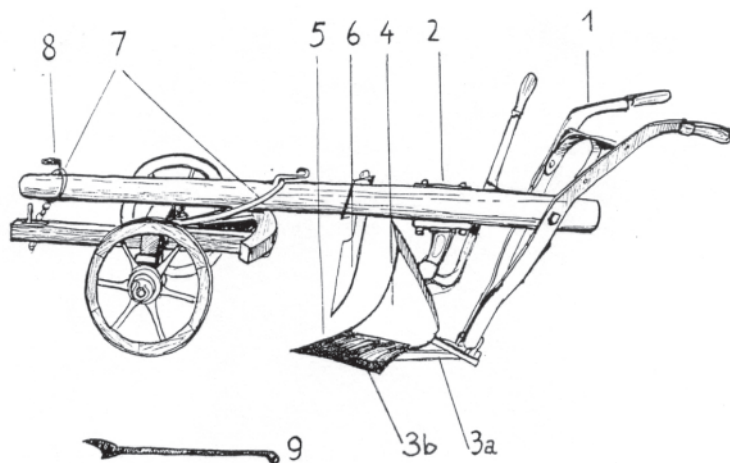
- 1 paprsek
- 2 příčka, mečík, svlak
- 3 hřebík, zob

Obr. 5 Rádlo (32-42-2)
radlu, vevurávač

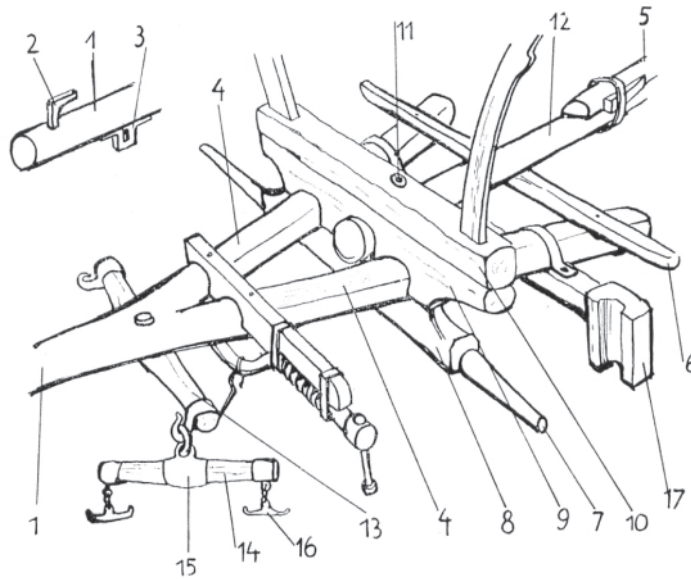
- 1 kleč
- 2 slobica
- 3 náradelník, náradník, špica, radlica

Obr. 6 Pluh (33-42-2)
ploh, rochadlu

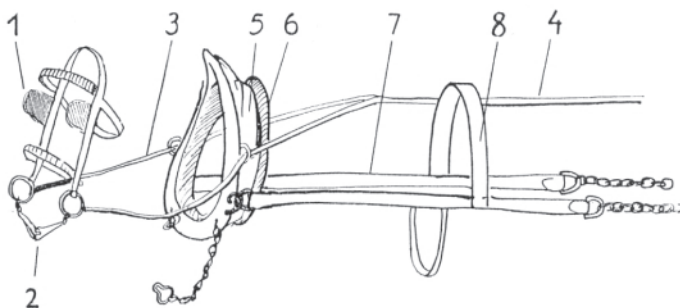
- 1 kleč, kleče, klišče
- 2 slobica
- 3a splaz
- 3b pudešva/putšva
- 4 deska, plutna
- 5 náklad, radlica
- 6 krujidlu, núž
- 7 hózva, hóžev
- 8 přetikač, přetekač
- 9 vutka

Obr. 7 Předek vozu (33-21)

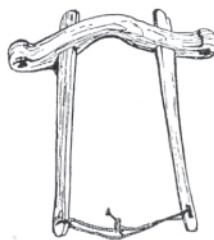
- 1 vuje
- 2 káčirek
- 3 furmánek
- 4 ramena
- 5 zadní ramena, ramena
- 6 pudížd', pudížd'a, pud'íška/put'íška
- 7 vuska, vusa
- 8 akštuk, apštuk
- 9 stulička
- 10 násad
- 11 svurník
- 12 ruzvura
- 13 vážisku
- 14 brce
- 15 cochta
- 16 róblík, réglík, zároblík
- 17 pracna, špalek, šlajfuc, šlajfholc

Obr. 8 Koňský postroj (33-42)
(kuňské) pustruj, kšire

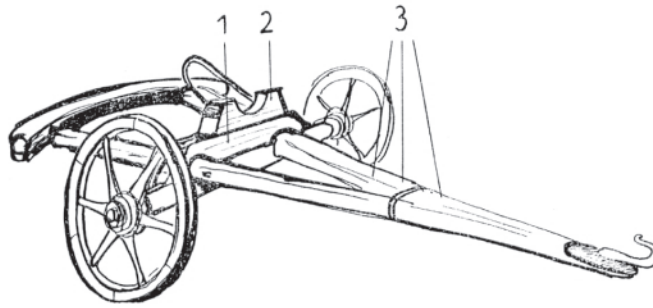

Krční járho dobytka (33-42)
kramolec/kramholec, krpadlu

- 1 klapke
- 2 hod'idlu, **hozd'idlu**, klozna, kloznáňi/gloznáňi
- 3 s'ihél
- 4 vuprat'
- 5 kleče
- 6 putklad, pedoška, pedoša, fotru
- 7 pubučák
- 8 svršec, puřbetňik

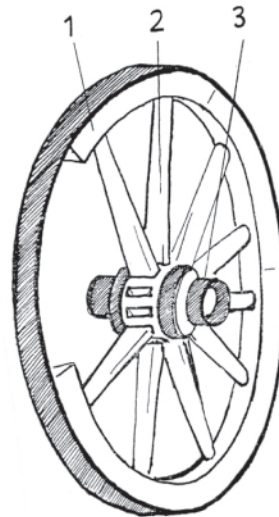

Obr. 9 Plužní kolečka (32-42-3)
kulečka

- 1 hůžev, hůžva
- 2 putkladek, stulička
- 3 voďič, ramínka, drábica

Obr. 10 Kolo od vozu (33-23)
kulu

- 1 lókut'
- 2 špica
- 3 větučka
- 4 lónek, platlóněk, žapka, káčírek
- 5 žapka

